

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre frt 10.—

Félévre » 5.—

Negyedévre » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körut 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatkak vissza.

—☉— Budapest, Márczius 6. ☉—

Krónika.

— márczius 4.

A t. ház megalakult.

Egy hétig tartott az alakulási procedura. Házról lévén szó, tán nevezhetnők építkezésnek. A megalakulás előtt való állapot tényleg hasonlít ahhoz, mikor csupán a nyers matéria van összehordva a házhelyen. »Tisztelt háznak« akkor szabad szólítani, mikor már falai szabályos egyensúlyban állanak és törvényesen betetőzvék; addig a megszólítás a nyers matériához intézendő: »Tisztelt képviselő urak.« Egy érzelgő pallér is így czimezhetné az építkezés anyagát a bokrétaünnep előtt: »Tisztelt tégladarabok.«

A különbség abból áll, hogy más profán épületnél a megrendelt köveket az architektus mustráltatja meg, a képviselőház téglái ellenben egymást bírálják a törvényes mérték szerint. Ha ebben nincs hiba, megindul a talicskázás s vigan fektetik a köveket egymás hegyibe, míg fal nem lesz belőlük. A bokrétaünnep azután az, mikor megválasztják az elnököt, — a betetőzés az, mikor megszervezik a tisztikart, s a meztelen tégladarabok bevakolása az, mikor osztályokba sorsoltatnak.

Be furcsa lenne, ha egy zajos, szenvedelmes választás után a házhelyre csupa olyan, vagy nagyobb részt olyan nyers matéria kerülne, mely egyes darabjaiban nem ütné meg a törvényes mértéket s így nem lehetne a házat fölépíteni. Vagy nem képzelhető el az eset, mikor 400 mandátum közül 250-et kérvénnyel támad meg a választó közönség? Kétszázötven kifogásolt mandátum elbírálására 150 igazolt képviselő hogyan lehetne illetékes, mikor a házzá alakuláshoz nincs meg a kellő száma, határozáshoz a jogositványa?! A trónbeszéddel megnyitott országgyűlésen ilyen állapotban csak a lehető leggyorsabb feloszlattással lehetne segíteni.

No de hadd fájjon a kormány feje akkor, ha ily állapot be talál következni. Mi nem értekezünk hasonló anomaliákról tovább, mert ma semmi szükség reá. A téli zord idő nem ártott az ideik anyagnak, a szállítás sem viselte meg. Mindössze 14 tégladarabot kellett ideiglenesen kimustrálni az építkezés alatt, ettől pedig nem dőlnek össze a frissen vakolt falak.

A t. ház tehát megalakult. Az első benyomásunk róla az, hogy éppen nem látszik »atyák házának«; sőt a pelyhes állu, fürtös fejű, kaczkias külsejű fiatalság nagy számából ítélve, élénken emlékeztet az *alma materre*.

S ha a honatyák választói e fiatalok győzelmi lakomáján nem kiálthatták ki otthon a kerületben: »habemus papam«, — annál több joggal köszönhetik vala a törvényhozás ez első éves kisdedei a ház megalakulását így: »habemus mamam!« Vártuk is, hogy Bánffy Dezső az elnöki szék elfoglalásakor egy »Nos Rektor Magnificus« kezdetű szertartásos beszédet mond, és Csávossy Béla, az új háznagy, egy hatalmas pedellusi diszbuzogánynyal fog felavattatni hivatalába.

Ily várakozásokhoz nem is kell erősebb képzelőtehetség, mióta kitudódott, hogy a minisztertanács (csak nem tanári gyűlést irtunk) szigorúbb házi rendet szánt az új parlamentnek, melyben gondoskodva lesz sűrű katalógus-olvasásról, az abszenciák megtorlásáról, a klaman-tesek fenyítéséről, karczerrel súlyosbitva, konziliumabeun-
dival betetőzve. Sőt hire jár, hogy Beöthy Ákos, az angol parlamentárizmus ez alapos ismerője, indítványozni készül, hogy angol mintára nálunk is legyen a képviselőháznak egy harangtornya, hol az ülésekre beharangoz-
nának, a tárgyalásokból kizárt nebulókat pedig kiharangoznák elrettentő például.

A terv nyilván ezen a harangon fog megbukni: Wekerle toronyra nem ad pénzt, mióta fejébe vette, hogy a valuta állítandó helyre, — minden fölösleget most e művelethez takarít meg, hogy aranyba válthassa be ércalapnak az új pénznem számára. Tavaly még azt hittük, hogy a sok deficites esztendő folytán a kabinetnek nincs több aranya a Szápáry Gyula gróf aranygyapjánál. De már kezdünk jobb meggyőződésre jutni, mióta Árvamegyében kiűtött az éhínség. Most van a legalkalmatosb idő ez értékkérdés rendezésére, s Wekerle meg is cselekszi, ha az éhező tótok nem lankadnak el az aranyaknázásban vagy zseniális pénzügyminiszterünk államszolgálatba szerződteheti néhai jó Midás királyt.

Az aranyminiszter így csinál konkurrencziát a vasminiszternek, aki alatt a tavalyi kurzus szerint Baross Gábort kell érteni, Félő, hogy az új országgyűlésen ezt a leleményes államférfit, minden közlekedésügyi zsenije daczára, a hóba fogják ültetni ellenségei, akik bőséges számmal vannak. Kollégáinak nem tetszik a népszerűsége, az udvarnak nem tetszenek merész vállalatai, melyek végrehajtásához sok pénzre volna szükség, ami nincs. Három mandátumára Rothschild nem ad annyit, hogy a teherzóna hiányát fődözhesse, nagyszerű új kocsparkot szerezzen, dunai flotillát, adriai flottát állíthasson, Fiumével Triesztet tönkretehesse, Budapest kereskedelmével

Bécsét megnyomorithassa.... Más forrása pedig nem akad. Nagy terveiről a trónbeszéd tényleg nem említett fel az országgyűlés megnyitásakor egyet sem, ami nagyon hasonlít a legfelsőbb kegyek elvesztéséhez. Ilyenforma általános frázissal jellemzése Baross Gábor munkaprogramjának, hogy: »közgazdasági téren kormányunk jövőre is igyekezni fog az ország anyagi fejlődését előmozdítani,« — feltűnően különbözik a győri programbeszédtől s a finnyás orruak nem ok nélkül éreznek nehéz betegságot a lánczhydéri miniszterpalota tájékán.

Bismarckot a vas és vér miniszterének hívták. Nálunk e két szakma külön van választva: a vasat lefoglalta Baross, a vér Szilágyi Dezsőnek jutott. Ketten együtt tán kitennének egy egész Bismarckot, de sajna: Barossban nem fér el Szilágyi, Szilágyiban nem fér el senki. Külön pedig bizony nagy hujja van nálunk Bismarcknak. A választások óta Szilágyi egészen szakmájának él: vérengző kedvében van, dül-fül, dühös az egész világra. Mert Pozsonyban csak nehezen jutott mandátumhoz, Kassán meg nagyon is könnyen a hólapdákhoz. Megveti az embereket vakságukért, hogy nem látják meg ő benne megváltójukat, — győtri becsvágyát, hogy nem ér fel a legfőbb hatalomig, hova csak a népszerűség vállain kapaszkodhatnak, mert fönn nem tartja senki. Vérben forog a szeme, ha elgondolja, hogy büszke igényeit most már alább kell hangolnia, különben megkérdi tőle az udvar: »Az úr nem a mi emberünk, nem is a nép embere, -- hát kicsoda az úr?« Egyetlen öröme, ha esténként a nemzeti kaszinó földszinti termében körülvéteheti magát fiatal mágnássarjakkal, kik vele isznak be az éjszakába, végig hallgatják a Szilágyi-aera legendáját az ő ékesszóló ajkairól s aztán lelkesen — hazakisérik, hogy másnap reggel tovább kormányozhassa Magyarország igazságügyét, nagyokat horkolva a miniszteri szalon selyem pamlagján.

Szólhatnánk nehéz betegekről egyéb tájékon is: a nemzeti párt összeveszett Hentaller Lajos jegyzői tollán a szélső baloldallal, nagy az apprehensio mindkét részen s Apponyi nem kap többé egyesült ellenzéki éljenekeket; a függetlenség és 48-ok folytatják mult évi belső tusájukat: a szív verekszik a májjal s az eredmény belső vérzés, melyet Csávolszky gombja sem képes megállítani. Irányi vezérprófétaságát az elvtársak únják s készülnek rá, hogy megtegyék őt »tiszteletbeli« elnöknek, mert másképp nem buktathatják ki a tényleges elnöki székből: másrészt a pártvezérségen Polonyi Eötvössel viaskodik és diszkvalifikálják egymást a párt előtt — felekezeti érzületeikért... De minek folytassuk?

A státus és a politika betegségeit a törvényhozás előtt csak az ellenfelek firtatják egymásban, — aki igazán beteg, ott nem szokta beismerni. S bátran végezhetjük be e cikket azzal, hogy a felirati vita alatt a kabinet erősnek, a kormánypárt kompaktnak, Wekerle szinarany-nak, Baross vasszilárdnak, Szilágyi vérmesnek, Apponyi hatalmasnak, Irányi bölcsnek, Eötvös és Polonyi ikertestvérnék stb., fog mutatkozni. Szóval örvendezzünk, hogy a »tisztelt ház immáron megalakult.«

A + B.

Bőjti románcz.

A bálterem egyik sötét zugában,
A hol zsongásba yész a zeneszó,
Füledbe sügtam hizelegve, lágyan:
»Óh, légy enyém szép rózsadominó!«

Keztyűs kezecskéd tiltva fölemeltem,
A legyező elfödte ajkadat;
S halk csöndesen, mint tavaszi lehellet
Suttogad' vissza: »Nem, már nem szabad!«

»Elhallgatott a zene is lassacskán,
A hegedűszó és a czimbalom,
A karneválnak vége van uracsokám,
Eljött a bőjt, eljött az unalom.«

»Okos dolog lesz, hogyha nem erőtet
És megbocsájt, ha haza hajtatok,
Nem élvezünk több pezsgőt, több befőttet,
A bőjtben én is ájtatos vagyok.«

»Vagyok szemérmes, finom uriaszony
S gentlewoman bokától homlokig
És bizony isten, szörnyen megharagszom,
Ha még tovább itt lábatlankodik.«

»S ha édes csókra volt az urfi éhes,
Mért volt közömbös, mért volt lusta, rest?
Most már hamut hinthet fejére édes
S egyék, ha tetszik cziberelevest.«

Heltai Jenő.

Lápvirág.

Irta: HERCZEGH FERENCZ.

(Folytatás.)

Egy lövés dördült el. A golyó a falnak ment jókora lyukat ütve a vakolaton. Jurisics, a lövés után mozdulatlanul állott egy helyben. Nagyon sápadt volt. A felügyelő arcza is krétafehér lett. Odalenn, az udvaron, az őr ordítása hallatszott, a mint fegyver alá szőlította a legénységet. A folyosóról ajtó-csapkodás, fegyvercsörgés és futó léptek zaja hangzott. A vészharang megszólalt. Az egész épületet pedig hirtelen valami baljós-latu, félelmetes morgás járta át, mintha a lázadás forgó-szele vágatna végig a folyosókon.

A felügyelő újra fölemelte fegyverét Jurisicsra.

— Vissza! — vagy keresztül lövöm!

Jurisics pedig megint két lépést tett előre! Már csak nyolcz lépésnyire volt tőle....

Ez az óriás rabalak a mely izzó szemekkel, lassan, de biztosan közeledett feléje és föl sem vette a mellének tartott fegyvert, oly zsbibasztó rémülettel töltötte el a különben nem gyáva felügyelőt, hogy haja égnek állott, a keze meg oly erősen remegett, hogy látni lehetett a revolver csövének mozgását.

Megint lőtt, — most sem talált. Harmadszor is fölrántotta a ravaszt. Most már nem is célzott, — a golyó belefurdott a szoba tetejébe.

Aztán elvesztette a fejét, kiejtette kezéből a fegyvert, bezúzta öklével az ablak üvegét és olyasféle mozdulatot tett, mintha ki akarna szökni a rácsos ablakon.... Jurisics már oly közel állott hozzá, hogy elérhette a kezével.... A felügyelő most már az ablakfülle sarkába szorult és a félelemtől eltorzult arczczal nézett ellenfelére....

- Ne öljön meg! suttogta.

A féktelen düh hirtelen elpárolgott Jurisics lelkéből. Mintha odabenn, az utolsó pillanatban, egy szelelő nyílt volna meg. Gyerekkorában egyszer kergetőbe vett egy fucskát, aki kővel megdobta. Valami sarokban megszorította. Az a fucska, — jól emlékezett rá: csinos, vézna gyerek volt, — épp oly félelemmel, kegyelmet esdően nézett rá, mint most a felügyelő. A fiu is azt mondta neki: Ne öl meg!

És most a felügyelőnek ugyanazt mondta, amit akkor a kis fiúnak:

— Ne félj, hiszen nem vagyok vadállat!

Kivülről puskaaggyal döngették az ajtót. Az egyik rab, Jurisics néma intésére, kinyitotta a reteszt. A folyósót fegyveresek állották el, a porkoláb, lövésre készen tartott puskával lépett a szobába.

— Verjétek vasra valamennyit!

A felügyelő remegő kézzel simított végig homlokán, aztán rekedt hangon, látható megszégyenüléssel mondta:

— Nem kell bántani... én hamarkodtam el a dolgot....

* * *

Fölemelé Kádár szeméit az égre....

Nagy Gyurka, aki éppen az ebédet hozta, hirtelen abbahagyta a nótáját, mikor meglátta, hogy az intézet papja pipával a fogai közt, ott ül Jurisics mellett az ágyon.

— Nem fogok az elveszett fiuval példálózgatni, mondta a pap, hanem teszlek önnek egy józan indítványt. Ön meg van győződve, hogy nem folytathatja az életet, mert alapjából elhibázta; — én viszont azt állítom, hogy a hibát még jóvá lehet tenni és hogy ön még boldogabb lehet, mint a milyen eddigi életében volt. Legyünk őszinték: eddig egyáltalában nem volt boldog, ezentúl pedig még az lehet, — már amennyire ember az lehet. Nem hiszi? Azt indítványozom, hogy *próbálja meg*. Ha belátja, hogy nincs igazam, akkor tegye meg azt, amit meggyőződése szerint tennie kell. Ha ellenben igazam volt, — nos, akkor érdemes volt a próbát megtennie. Eszem ágában sincs, hogy vallási okokkal küzdjek az öngyilkosság teoriája ellen, — ön az ilyen okok iránt egy csepp fogékonysággal sem bír, — de nézzük a dolgot az én vidéki plébános-eszemmel. Mit gondol, hány évet élhet ön még, legjobb esetben? Mondjunk negyvenet, vagy mondjunk ötvenet. Olyan hosszú időnek találja ezt? Lássá, a gondviselés, — vagy ha úgy tetszik: a természet, — egy csöppet engedett minden embernek az idő végtelen tengeréből. Nem tehetek róla, de én a felebaráti szánakozás mellett mindig valami nevetési ingert is érzek, ha megtudom, hogy valaki ezt a parányt megsokalta és fejjel beleugrott oda, ahol ő csak áthathatlan feketeséget lát... Ön azt mondja, hogy nem gyűlöli éppen az életét, de mit ér az élet, ha nem mehet többé emberek közé? Bocsánat, — mit ért ön tulajdonképpen emberek alatt? Sokat mondok, ha az ön személyes ismerőseinek a számát kétezerre teszem. A világon pedig, felületes számítás szerint, kétezer millió ember lakik. Egyezer kilencszáz kilenczvenkilenc millió és még egy pár százezer ember tehát nem bír tudomással arról, hogy ön a világon van. Hátha ön ezek közt még talál embereket, akik szeretetreméltóbbak eddigi ismerőseinél, akiknek a kedvéért érdemes élni? Próbálja meg!

— Becsület nélkül? vetette oda Jurisics.

Az öreg elmosolyodott, majd gyujtóért küldte Nagy Gyurkát.

— Becsület! mondta aztán. Lássá, én emlékszem, hogy volt önnek egy szenzációs párbaja, — valami szép asszony miatt, — amely párbaj nagyban öregbítette

becsület ember — vagy mint önök mondják: gentleman hírét. Ön aztán váltót hamisított, mint nekem bevallotta, azért, hogy egy jó fiu életét megmentse. Nem gondolja ön, hogy akadhat a kétezer millió közt olyan ember, aki azt a párbaját tekinti becstelenségnek és éppen a váltóhamisítást róvja fel érdeméül? Akad. Olyat is talál, még pedig elég szép számmal, ha nem is Európában, aki azt se tudja, mi az a váltó. Próbálja meg! Önnek új életre kell készülnie. A mult tapasztalataiból levonhatja a következtetéseket a jövőre nézve. A mennyire multját ismerem, tragikus hibája, amely elbukatta, nem az a váltóalírás, hanem az a körülmény, hogy egy pár fokkal fölebb állították önt a társadalom lépcsőjén, mint a hová önt józan észszel állítani kellett volna. Szertelen igényei, nagyuri könnyelműsége, amelyet nem korlátoztak nyárspolgári aggódalmak, és hazárd temperamentuma megtették a magukét, hogy önt elbukassák. Elég ennyit tudunk, — a többi magától következik. ha ön boldogulni akar az életben, szállítsa le az igényeit. Szálljon lejjebb egy pár fokkal a létrán. Ha reám akar hallgatni: kezdje legalul.... Mindenekelőtt meg kell szabadulnia azoktól a tépelődésektől, a melyekkel önmagát gyötri. Legjobb út erre a súlyos, fizikai munka. Önnek hatalmas izmai vannak, foglalkoztassa izmait. Régi tapasztalásom különben is, hogy a testileg erős embereket inkább teszi tönkre a henye életmód, mint a gyöngéket.... Álljon be egyik műhelyünkbe és tanulja meg a mesterséget. Ha letelt az év, akkor menjen ki a világba, valahová, ahol önt nem ismerik és próbálkozzék meg, mire tudja vinni a saját erejéből. Ne vegye tulságos tragikusan a testi kényelmetlenséget, — tegyen úgy mint Péter cár, aki inkognitóban gerendákat fűrészelt.... Tűzzön ki magának egy határidőt, mondjunk három évet. Ha aztán beleunt a dologba, még mindig megteheti azt, amit tennie kell. Meglehet azonban, hogy mulatságosnak találja.... Próbálja meg!

A pap fölkel és kezet fogott Jurisicscsal. Azt mondta, hogy ebédelni megy. Otthon gulyás-levesrel várják, azt nagyon szereti.

Jurisics keserűen mosolygott.

— Nekem úgy rémlik, mondta némi gúnnyal, hogy főtisztelendő úr könnyen beszél. Nem tudja, mi az, rabnak lenni. Rabnak, egy évig!

— Édes fiam, mondta a pap szárazon, kissé mégis szólhatok a dologhoz, mert hat évig voltam rab. Kufsteinban ültem, a Geroldseck alatt, egy nyirkos, földalatti lyukban. A jobb lábam oda volt lánczolva a falhoz, — azért biczegek egy kicsit járasközben....

* * *

Az öreg pap józan paraszt-logikája olyan hatással volt Jurisicsra, hogy egy pár napi gondolkozás után beállt az intézetbeli kovácműhelybe. Addig sokat gondolkozott a multjáról. Oly tiszta, kritikus szemekkel látta most életét, mint a kifütyült szerző a drámáját. Most már tudta, hol hibázta el a cselekményt és mit kellett volna tennie hogy sikert arathasson....

A hátsó udvar sarkában volt egy füstös lyuk, hol egész nap vörös tüzfény lobogott és harmonikus üllőcsengés szólt. Jurisics Jancsi dolgozott ott, Nagy Gyurka és még egy öreg rab társaságában. Szekérvasat gyártottak és patkót, ha megszállotta az öreg mestert a művészi ihlettség, akkor még fejbetörésre alkalmas fokosokat is kalapált, a vidéki megrendelőknek, — pedig éppen egy ilyen fokossal behorpasztott fej hozta őt ide. Jurisics, különösen inaskodása elején, esténként halálra fáradtan rogyott le ágyára. Tenyere sajgott, minden tagja fájt, — azt a kéjes izom-lázt érezte, amelyet a telivér sportember tud csak méltatni. Másnap aztán az

ujabb munka megint megpuhította merev tagjait és kiűzte csontjaiból a fáradtságot.

A nyáron át a szabadban dolgoztak. Az öreg plébános néha kivette karos székét az udvarra, és elnézte pipaszó mellett azt a három, félmeztelen, kormos férfialakot, amely hajlékony derékka, a saját erő kifejtésében gyönyörködve, ütemesen verte a sziporkázó vasat.

Jurisicsnak, társai állítása szerint, nagy tehetsége volt a mesterséghez. Rövid inaskodás után már annyira vitte, hogy *egy tűzről* ki tudott kalapálni egy patkót.

A munka csodálatos hatással volt reá. Felhagyott sötét tépelődéseivel, a folytonos kalapács-döngés pedig mely meg-megrázkódhatta egész valóját, megedzette idegeit. És mintha az ércz, melyet erős kezekkel formált, átengedett volna neki valamit tulajdonságaiból: akaratereje szilárd lett, mellén, karján megkeményedtek az izmok.

* * *

Már erősen alkonyodott, mikor Jurisics kilépett a börtönépület kapuján. Körülnézett és úgy érezte, mintha szédülne. Leült arra a lóczára, amelyen napközben a börtönőrök szoktak lustálkodni. Szabad volt. Mehetett, amerre kedve tartotta. És mégis, az ujjongó örömmámor helyett, amelytől eleve félt, mint egy nagy lelki megrázkódástól szokás félni, most csak valami fájdalmas fásultságot érzett. Nagynak, üresnek, idegennek találta a világot, pedig alig látott belőle egyebet egy pár palánkkerítésnél. Titokzatos félelem szállotta meg, félt mindattól, amin a jövőben még át kell majd esnie és ha ösztönére hallgatott volna, talán visszament volna megint a csendes, biztos zárkájába, hogy ott töltse egész életét.

Jó ideig még ott ült, fejét két tenyerébe támasztva és magában álmodozva. Mikor odabenn a nagy házban megszólalt az esti harang, megemberelte magát és talpra állott. Tudta, hogy a porkolábok jönnek és nem akarta, hogy itt találják. Gyors, bizonytalan léptekkel indult meg a pályaudvar felé, a házfalak mellett haladt, mint valaki, aki attól fél, hogy el találna esni.

Fogsága utolsó idejében egyebet se csinált, mint tervezgetett. A legkisebb részletig kiszinezte jövő életének a képét. Most egyszerre úgy találta, hogy azok az éjjeli fantáziák mind kivihetetlenek és nem tudott magával mit kezdeni. Nyitva állott előtte az egész világ, ahol nem ismerte senki, és ő mégis arra az egyetlen helyre ment, ahol majd mindenki ismerte: Budapestre.

Még az éjjel megérkezett a fővárosba. Egy külvárosi kis fogadóban hált meg. Egész vagyonát magánál hordta: azt a hatvan forintot, amit kovácmesterségével keresett és kevés ruhaneműt. Egy szürke, elpusztíthatatlan angol ruha volt rajta, amit egy pár év előtt csináltatott, vadászatra.

Másnap reggel ott hagyta a fogadót és egy kis szobába költözött, amelyet egy asszonyságnál bérelt, künn a városligetnél. Olcsó szoba volt és ennél fogva sötét és szűk. Bejárata a konyhán át vezetett, ablaka egy nyirkos, patkányszagu udvarra nyílt; Jurisics, aki azelőtt az inasát se lakatta volna ilyen szomorú lyukban, mégis úgy találta, hogy elég kényelmes. Különösen a háziasszony kopott kerevete nyerte meg tetszését.

Este felé volt csak bátorsága kimenni az utcára. Jó ideig keskeny mellékutcákon tévelygett, végül kiment az Andrassy-utra. A ragyogó lámpasorok, az opera arkádjai alá robogó hintók, a zsufolt kávéházak, a sok járókelő, — mindez elkábitotta, megzavarta. Nagy öröme egy régi ismerősével se találkozott. Mintha csak az egész lakosságot kicserélték volna az alatt az egy év alatt.

Később megéhezett és betért valami szerény vendéglőbe. Alig hogy benn volt az ivóban, már megfordult megint a sarkán és esze nélkül sietett ki. Az első

asztnál, több söröző fiakkeres társaságában ott látta a volt kocsisát, elegáns, drapszinű felöltőben, fülére csapott cilinderrel, ostorral térdei közt.

Hazament és másnap is csak késő délután hagyta el megint a lakását. A szobaasszony ezt furcsának találhatta, mert megkérdezte, hogy nincs-e valami rendes foglalkozása? Jurisics azt mondta, nincs ugyan, de lesz neki nemsokára.

Megint az Andrassy-uton járt. Ezuttal a kíváncsiak közé állott és nézte a hosszú kocsisort, mely a versenytérről jött. A hintókban nagyon sok ismerőst látott, majdnem csupa ismerőst. Szentgróthyt is látta. Világos tavaszi ruhában, az elmaradhatatlan virággal a gomblyukában, monoklival a szemében, öt-hat ur társaságában egy hatalmas vadász kocsisban ült, amelynek tüzes négyesét egy fiatal mágnes hajtotta... Aztán mások, ismerős asszonyok, régi czimborák. Egy szögletes arcú ur, aki magas bakján előre hajolva figyel széleseben ügető félvéreire. Arczán végig sebhelyet visel, — ezt a vágást Jurisicstól kapta a felesége szép szeme kedvéért. Két csinos huszártiszt, egy hetyke kis önkénytelenségű kocsisban. Ezek az Ilonday-fűk, akiknek a birtokán gyakran vadásztatott.

Nővérük is van, egy nyalka özvegy asszonyka, akiről az egész vármegye tudta, hogy nagy gyöngéje van Jurisics iránt... Aztán két feltűnően csinos asszony egy nagy landauerben. Valami tavaszi kirándulásra emlékeztették Jurisicsot, amelyen fehér kötőt kötöttek eléje és epres-bowlet kavartattak vele...

Ezek és mások sebesen ügettek el előtte, mint a mult viziói.

Mikor bealkonyodott, kiment a városligetbe. Egy félreeső padra ült és szórakozottan hallgatta a távoli vendéglőből elhallatszó cigányzenét. Meglehetősen hűvös tavaszi est volt; a teli hold sárga korongja, közömbösen bukkant föl a tó mögötti fekete fatörzsek közt, végtelen hideg, sötét szomorúsággal töltve el a fiatal ember lelkét. Azzal a sötét szomorúsággal, melyet csak az elhagyott ember érezhet a fölséges közönnyel munkálkodó természet ölében.

Mikor hazafelé indult, egy didergő kis leány szaladt utána.

— Vegye meg ezt a virágot! Még csak ez az egy van!

Megvette és a kis bokkrétával a kezében ment tovább. Ibolya volt. Arczához emelte, — egyszer, kétszer, — és amint fölszívta a rég nem érzett tavaszi illatot, egyszerre megint érezte ama bűvös varázs titokzatos hatalmát, amely ellen egy egész éven küzdött... Jesszi! Megfordult, körülnézett, — a szive oly sejtelmesen dobogott, mintha már hallaná a leány ruhasuhogását... Semmi!

Föl fogja keresni Jesszit. Hiszen, — bármint tagadta is önmaga előtt, másért sem jött Budapestre! Százszor is megátkozta már emlékéit, lázas álmaiban százszor megint lábaihoz borult, hogy vissza koldulja Hadfalussy kedvesétől szerelmét. Most csak látni akarta még egyszer. Ugy érezte, hogy akkor nem is volna több kívánsága.

Betért egy éjjeli kávéházba, amelyben Jesszi azelőtt majd minden este meg szokott fordulni. A felszolgáló pinczér nem tudott semmit se Jessziről; a főpinczér emlékezett ugyan valami csinos virágáros leányra, aki azelőtt gavallérok társaságában el szokott látogatni az üzletbe, de csak annyit mondhatott, hogy valami nagy szerencse érte. Holmi gazdag bojár elvihette Romániába. Vagy Bécsbe ment? A kaszírno úgy emlékezett, hogy már egy év előtt Bécsbe ment. Azóta nem látták.

Jurisics leverten ment haza. Most már szégyelte gyöngeségét és tisztában volt magával, hogy veszélyes utra tért. Vissza kellett fordulnia a régi panaczeához, a

munkához. Dolgozni akart, hogy kiverje a fejéből ábrándjait; pénzt keresni, hogy elmehessen külföldre.

Másnap találomra elment egy híres műlakatoshoz. Név szerint ismerte csak, de azért bizalmasan elmondta neki multjából azt, amit szükségesnek látott elmondani, aztán munkát kért tőle. A gyáros komolyan és növekedő érdeklődéssel hallgatta végig.

— Helyesen teszi, hogy dolgozni akar. A nehéz munka a legjobb mód a feledésre és a tanulásra.... Nekem is kapóra jön az ön ajánlata. Sok a jó munkásom, de alig van köztük ember, aki meg is tudná fogni a dolog végét, meg imponálni is tudna a műhelyben. Ha akarja, egyelőre beállítom a kovácsműhelybe, később meg fog ismerkedni a magasabb iparágakkal is.... Öntől függ aztán, hogy mire viszi....

Másnap Jurisics már ott dolgozott a gyári kovácsok közt. Hatalmas izmai, melyeket még a ciklop-műhelyben is megbámultak, ügyessége a nyersebb munkában és hallgatag modora láthatólag imponáltak bajtársainak.

(Folytatjuk.)

Egy asszonyhoz.

Asszonyom, vádolják előttem
— Sok szívben él rossz indulat —
Azt mondják lássa, árvaságom
Felett ön jóízűn mulat;
Kinevet, ám líókom alján
Bájjait festi annyi rím.
Valakihez csak irni kellett
Régi, ábrándos verseim.

Egyszerű történet: kívül
Nő nem volt a közelbe más.
Husz év... a falu... kerti séták...
És lett a vége: vallomás.
Egyszerre több tűz lett a napba'
Dalban méz, szivárványba' szín
És ettől kezdve önhöz irtam
Régi ábrándos verseim.

Nos — az ilyen históriáknak
Katasztrófája mindig egy:
Hüségét esküszünk s az egyik
El — és a másik; férjhe' megy.
Mennyből esünk alá. Azonba'
Szívünk nem tépi szét a kín.
Nem volt többé, akihez irjam
Régi ábrándos verseim.

Nem asszonyom, nem, semmi kincsért
Azért, hogy engem elhagyott:
Sarkából a föld ki se' mozdult
S biz én sem változám nagyot.
Csak annyit, hogy ma ezt a nótát
Nem játszám da Capo al fin.
Mai eszemmel meg nem írám
Régi ábrándos verseim.

És jönne nap bár, jönne óra,
Mely szívből álmokat riaszt,
S hivatkozással tán a multra
Nálam keresne ön vigaszt —
Sajnálva persze, mondanám majd
Sőt megmondom előre im:
Véletlen, hogy ép önhöz irtam
Régi, ábrándos verseim.

Kótai Pál.

Clary contra Clary.

— Monolog. —

Irta: MILLAUD EDVÁRD.

(A törvényszéki elnök szalonja, egy ódon maraisi palotában. Rideg izlésű berendezés. Egy széken: bírói palást és süveg.)

CLARYNÉ (elegáns párizsi hölgy, belép a fenékajtón, a kezében per-iratok. Kiszól a szín mögé.)

Köszönöm szépen!... Az elnök ur ebédel... Majd várakozom. (Előrejő.) Igen udvarias ez a terem-szolga... és impozáns... határozottan impozáns... Azaz hogy talán nem is volt olyan nagyon impozáns, de én úgy képzeltem, mert itt, a törvényszéki elnök urnál, az Igazságszolgáltatás hajlékában van az ember, az Igazságszolgáltatás hajlékában pedig minden impozáns... Itt minden olyan nagyszabású... ezek a butorok... ez a bírói süveg... ez a palást. — Persze, az elnök uré... ebben mondja ki az ítéleteit. — Ha süvege és palástja nem volna, nem ítélné... nos hát, ez impozáns. — Különbén is, mihelyt beléptem ebbe a palotába, rögtön tisztelettel és áhitattal tettem el... — Főképp, mikor fölfelé jöttem a lépcsőn... kölépcső... vasráccsozattal... És azután, fenn a folyosón... két szobor... két süveges férfialak... joztudósok... olvastam a nevéket a talapzaton... Cujacius és Bartolus... Rám néztek. Kivált Cujacius, olyan szigorú tekintettel, mintha azt mondaná: »Hát maga mit keres itt, a törvényszék elnökénél? Maga hát bűnös asszony, lopott, gyilkolt... Kunyorálni jött az igazságszolgáltatáshoz, megindítani a bíróságot, a rendíthetetlen bíróságot!...« — Ami Bartolust illeti, az csufondárosan mosolygott rám... Mintha csak azt mondta volna: »Látom már, mi van a dologban... holmi botrányocska, mi?... Rajtaérettük magunkat a féltékeny férjjel egy kis göndörhaju couzin társaságában és most eljöttünk az elnök urhoz...« — És az a pusztá gondolat, hogy Bartolus ilyesmivel tehetne föl rólam, ugy elpiritott, hogy nyilsebességgel rohantam keresztül az előszobán... Ott láttam az impozáns terem-szolgát. Mutattam neki a leveletem... (Kibontja a per csomóját s kivesz belőle egy levelet.) »Claryné asszony sziveskedjék a Clary contra Clary ügyben az elnök urhoz fáradni...« A terem-szolga elmosolyodott — impozánsul. Megértette. »Válopör!« mormolá... — Ugy van, válopör... és hogy meg legyen kimélve a törvényszéki palota kellemetlenségeitől, az elnök ur elég szives volt idehivatni magához, hogy megkísértse a férjemmel való kibékítést... Válok, egy évi házasság után... Mert, hogy az ügyvédem kifejezésével éljek, az én részemről történt a kereset.

(Kibontja a percsomót és kivesz belőle egy iratot.)

Ime a keresetem... Mindig magammal hordom s mindig is magammal fogom hordani... (Olvassa.) »Megjelenvén előttem panasztevő Montaudouin Eleonora-Anita-Palmyra asszonyság, férjezett Clary... (beszélő hangon) Ez én vagyok... Milyen szép stílus ez az ügyvédi stílus!... (Tovább olvas:) »és tekintve, miszerint nevezett panaszosnőnek férje, Clary uraság, ismételten megengedte magának azt, miképp nejét-asszonyságot, a (megáll) — Gyönyörű nyelvezet! — (Olvassa:) sértő kifejezésekkel, nevezetesen pedig te liba és tyúk kitételekkel illesse, mi ellen a polgári törvénykönyv háromszázhat és következő szakaszai intézkednek... méltóztassék a tekintetes törvényszéknek kimondani a válást fentnevezett Clary-házastársak között...« (Megáll.) Gyönyörű nyelvezet!... (Olvassa:) Még pedig általam képviselt panaszosnő javára, ki ez idő szerint saját szálláson tartózkodik ideiglenesen...« (Beszél:) Erkölcseleg az ügyvédemnél lakom... mint panaszosnő, de mint magánzónó özvegy nagynénémnél vagyok szállva.

(*Tovább olvas:*) Kérem egyuttal költségeimnek kereseti és bélyegdíjjal együtt 6 frank és 75 centimeben leendő megállapítását...« Gyönyörű stílus! Ah, férjem uram... itt van, meg vagyon irva!... De hát igaz is, hogy libának, tyúknak nevezett, sőt úgy gondolom, azt is mondta: »Buta!...« igen, azt mondta: buta. Az ügyvédem elfelejtette belevenni a keresetbe a butát, de én meg fogom mondani az elnök urnak... mert az elnök urnak el kell beszélnem mindent...

Nem lesz hosszú. Igen rövid történet. Egy év óta vagyunk férj és feleség. Gontrán egy elite-bálon látott először, melyen, szavamra mondom, az egész arisztokrácia ott volt. Egy héttel utóbb megkérte a kezemet és meg is kapta. Én engedtem, hogy odaigérjenek neki. Nem volt csunya fiú a Gontrán. Azt mondta, hogy elragadó vagyok. »Rubintos, angyal, pacsirta.« Ezt mondta akkor. Milyen messze volt ez a »libától« meg a »tyúktól!« De hát nem lehetett gyanum. A házasságunk első ideje nagyszerű volt. Sétálgattunk holdvilágos éjjelente a parkban. Ő turbékolt, a szörnyeteg. Én együtt turbékoltam vele. Mi turbékoltunk... Mikor nem turbékoltunk, minden hétfőn zsúrt tartottunk... Volt estebéd s utána muzsika... Napközben olvastam, Gontrán várva... és itt kezdődik a történet... a liba meg a tyúk története... Egyszer, egy óra tájban, amint az ablak-függöny mögül kinéztem, egyszerre csak a szemközt levő ház második emeletén megpillantok egy fiatal embert meg egy fiatal nőt, a kik gyöngéden egybefonódva hajolnak ki az erkélyre... A nő a szemébe nézett a férfinak, a férfi a szemébe nézett a nőnek s átölelve tartotta a derekát. Egyszerre csak eltűnnek... Az ablak bezárul... Azután, kissé utóbb, ismét megjelennek, folyvást összeölkezve és ismét eltűnnek...

»Oh micsoda pompás házaspár!« mondom magamban. »Hogy szeretik egymást!... Istenem, hogy szeretik!...« Végre, egy szép napon... így szóltam Gontránhoz: »Te, van nekünk egy szomszédnénk... itt szemközt, kedves asszonyka, gömbölyű kis barna...« — »Tudom, felelt Gontrán. — Cahusacné, a Cahusac felesége... Ismerem Cahusacot a klubból... Nagyon kedves ember és imádja a feleségét... El is hanyagolja miatta a dolgait.« — »Oh, hívd meg őket ebédre, mutasd be őket nekem... Régóta házasok?« — »Négy-öt éve«, feleli Gontrán. — »Oh, akkor ez bámulatos!...«

Másnap a férjem jelenti, hogy Cahusacék elfogadták a meghívást... Én meghívok egy pár ismerőst, csupa házaspárokat... Meg akartam nekik mutatni azt a minta-asszonyt, meg azt a csoda-férjet. Elérkezik a hétfő, megérkeznek a vendégeim... Előre is figyelmeztetem őket: »Látni fognak egy remek házaspárt: imádsraméltó asszonykát, fiatal férjet... aki szőke, karcsu, sugár, egy Don Juan, valóságos Petrarca-fejvel!...« Hét órakor bejelentik Cahusac urat és nejét... Előrohanok... Üdvözlöm Cahusacné. Valóban ő volt, barna, pikáns, boldog kifejezésű arccal, fényes szemekkel... Mert még aznap délután is megvigyáztam őket... Megjelentek, eltűntek és megint megjelentek... Cahusacné egy kopasz, potrohos ur kísérete, bamba mosolylyal és alumínium-czvikkerrel: »Cahusac ur«, mutatja be nekem a férjem. — »Nagyon örvendek, mondom, hogy Cahusacné asszony az apósával jött el, de remélem, nemsokára látni fogjuk a kedves férjet is...« — »Asszonyom...«, szól erre a potrohos ur... — »Ime a férjem«, viszonzza Cahusacné, rá mutatva a potrohosra. — »Nini, hát akkor az a másik...« kiáltok föl én szelesen... De Gontrán ur megfogja a karomat, iszonyúan megcsip és azt sugja: »Te liba!« és minthogy én ez ellen tiltakoztam, még azt mondja: »Micsoda bambaság ez, te tyúk!« Tessék!... Hiszen igaz, bambaságot követtem el, azaz hogy nem... bambaság, az sok...

legfőleg csak együgyűséget... Igen, együgyűséget és nem bambaságot! De akármit volt is, ezzel nem szolgáltam rá a tyúkra. Rögtön készen is voltam az elhatározással. Elszaladtam az ügyvédemhez... Az ügyvédem azt mondta: »Be kell adni a keresetet... (Kibontja a csomót.) Vagy úgy; hiszen azt elmondtam már... Hat frank és hetvenöt centime az ára... Aláíratva velem a meghatalmazást és rám szózott még tizenegy frank 30 centimest... és azután megkaptam ezt a levelet az elnök urtól... Az ügyvédem lelkemre kötötte, hogy pontos legyek. »Ha nem lesz pontos«, mondá, »akkor az elnök ur el fogja makacsolni és ha elmakacsolja, akkor egyhamar nem lesznek elválasztva... Igy hát eljöttem, jóval a kitűzött óra előtt... Nem is ebédeltem... Csak egy kiflit ettem a kocsiban... Nem úgy, mint az elnök ur... Az ebéd... sőt hosszasan is ebédel. No de mindegy, csak elrendelje a tárgyalást... Mert ezt el kell rendelnie. Az ügyvédi kar egyik legfényesebb tehetségét kértem föl a képviselőre. Frottemouillard urat, a kit férjem sokszor hívott meg hozzánk ebédre. De az nem tesz semmit, azért ő tárgyalni fog a férjem ellen és le is fogja rántani, mert ő független ember, derék férfit. Gontrán viszont Pontardent urat választotta, egy másik vendégünket, a kit figyelmességekkel halmoztam volt el... És tárgyalni fog ellenem, a nyomorult! No de szerencsére, Frottemouillard tönkre fogja silányítani... Mestere a szónoklatnak... A multkor el is mondta, hogy mit fog mondani a törvényszék előtt... Nagyszerű volt és hogyan adta elő!... Hátra tolta büszkén a süvegét... így ni... (fölvesszi a süveget.) Jaj, az elnök süvege... Eh, mindegy, minék ebédel olyan sokáig!... Igy ni... Furcsa, milyen biztossá lesz az ember föllépése, ha ez a fején van... a kéz előre nyujtva és rettenetes hangon... mert rettenetes hangja van ám Frottemouillardnak, Carpentrasba való, abba a divatos városba... (meghajítja magát, üt egyet az öklével és szónokol.)

»Igen, uraim, mi szerencsétlen áldozata vagyunk egy divatjamúlt intézménynek, a melynek a neve házasság — *matrimonium*... Frottemouillard így mondta, jól emlékszem rá, diákul van. (Tovább szónokol.) Tizenhét éves korunkban, tudatlan, reszketeg, ártatlan voltunkban belevetettek bennünket egy a kicsapongások által kimerült férfi karjaiba, ki korai orgiákban fonyasztotta el érett-korának hamvas virágait... Milyen furcsa, hogy olyan jó emlékezetem van... Igen, érett-korának — hamvas virágait... (Rendes hangon.) És ez igaz. Gontránnak szerfölött viharos ifjúsága volt. Megvallootta nekem, hogy két napot és három éjszakát töltött elfelejtve egy almáriomban egy kis színésznőnél. Ennél több pedig nem kell egy ember egészségének a megrontásához. (Dühösen szónokol.) És, bíró uraim, ez az ember mert bennünket libának, tyúknak nevezni — és tegyük hozzá: butának is... Szégyen! Gyalázat!... Csak még egy szót, s elvégeztem... Ah, uraim, ne hagyják együtt ezt az embert, ezt a hitvesi sértegetőt, ezzel a szegény kis asszonnyal, a ki olyan szelid, olyan békétűrő, olyan naiv; ezzel a gyermekkel, ezzel a virágszállal, ezzel a félnék báránnyával, ki csak azért bünhődött, mert nem ismerte a rosszat és nem értette meg, hogy a férfi, a ki egy nőt naponta egy órától négyig ölelget, nem szükségkép a férje annak a nőnek... (Megáll és leteszi a süvegét.) Mit fog erre felelhetni Pontardent uram? Szeretném tudni, hogy mit fog erre felelhetni... Ostobaságokat.

Szinte látni vélem benyomott süvegével, és halani vélem vékony, rikácsoló hangját, amint rácsol... Mert rácsol... (Szónokol.) Uvva! — mert azt mondja: uvva!... Bívó uvva! tisztelt tövényszék! Mi azt kívüjük, hogy a házastársak elválása ne mondassék ki...

mi szövetjük a feleségünket. (*Rendes hangon.*) No, ez igaz, Gontran szeret engem, de miért libázott, tyúkozott? (*Tovább szónokol.*) Mi azt mondtuk: liba, azt is mondtuk: tyúk, de kévem, sévtések ezek? (*Rendes hangon.*) Meghiszem azt hogy »sévtések!« (*Szónokol.*) A tyúk olyan szávnyas állat, a melyet mindenki szövet, a liba pedig mindig szívesen látott pecsenye az asztalon... Oh, *uvaim*, önök is emlékezhetnek *veá*, hányzov enged-tünk meg magunknak ilyen megszólításokat a feleségünkkel szemben, a nélkül, hogy ő e miatt meghavagudott volna. (*Rendes hangon.*) Igaz, egyszer már megtörtént... és én visszafeleltem... Gontran bizonyosan elbeszélte ezt az ügyvédjének... Egy este, a parkban, holdvilágon... Gontran mélabús volt... gyöngéden szorongatta a karomat és reszkető hangon mondá: »Anita, meghalnék, ha többé nem szeretnél...« Én pedig azt feleltem neki: »Oh te nagy boczi, beh bolond vagy!« — És Gontran nem haragudott meg, pedig boczinak tituláltam... Azt mondta: »Köszönöm, báránycám...« És én sem haragudtam meg ezért... Pedig a báránycám annyi mint kis birka, a birka pedig bárgyú állat... csak olyan bárgyú, mint a tyúk, de még bárgyúbb... És az az elnök mégsem jön... Ugyan hány tálat eszik az déli ebédre? Beküldök neki egy sor irást. (*Leül az íróasztalhoz.*) Ah, a levéltartó! (*Keresgél benne.*) Nini, felbontott levél... a Gontran írása. Ha merném!... Eh, hiszen úgyis fel van bontva... aztán meg, ki tudja, talán hasznát is vehetem a porózt megnyerésében... Eh, nem bánom! (*Kibontja a levelet és olvassa.*)

»Igen tisztelt elnök úr! Bocsásson meg, hogy nem teszek eleget fölhívásának, hogy jelenjek meg lakásán tanácskozás végett... Semmi mondani és megkísérteni valóm sincs a végre, hogy nőmhöz közeledhessem...« (*Rendes hangon.*) Ejha, így vagyunk?... Neki az mindegy? Nohát annál jobb, annál jobb! (*Olvás.*) Ebben az ügyben nőmnek mindenestre igazának kell lenni! (*Rendes hangon.*) Ez már beszéd! (*Olvás.*) Ha válni akar, ezt azért teszi, mert már nem szeret és én a perrendtartás fegyvertárában nem fogok eszközöket és módokat keresni arra, hogy őt akarata ellenére visszakényszerítsem magamhoz. (*Rendes hangon.*) Ez már szép!... Igazán szép! (*Olvás.*) Ha beszél vele, elnök ur, hallgassa meg panaszát és ne iparkodjék belőle kivenni egyebet, mint azt, hogy szerelme megvan-e még, vagy már megszűnt. Ha nem szeret többé, ám legyen szabad és boldog. Ha szeret még, mondja meg neki, hogy midőn elhagyott, elvitte magával napugaramat, nyugalmamat, és hogy szívem össze van zuzva... (*Rendes hangon.*) Ha ez csakugyan igaz volna, Cujacius urnak valóban joga lenne, szigorúan így szólni hozzám: »Hordja el magát, gonosz asszony!« — Nem, Cujacius ur, én nem vagyok gonosz asszony... én csak liba vagyok, tyúk vagyok, buta vagyok... Gontránnak igaza volt... (*Megáll.*)

Neszt hallok... jönnek... Csak két szót irok ide az elnöknek, az ő levelére: Jöttem, láttam, győzött ő!... (*Tr.*)

Most pedig, ide teszem a levelet a süvegre... erre a tiszteletreméltó süvegre!... Szegény Gontranom! milyen boldog lesz!... Eh, mit én bánom, makacsoljanak ell! (*El.*)

Az élet tragédia annak, a ki érez, és komédia annak, a ki gondolkodik.

Rákosi Viktor.

*

Vidéki lapasztalat. Az írói népszerűséget munkákkal meg lehet szerezni, de csak tánczcal lehet fentartani.

Sipulusz.

Rózsa és aloe.

A rózsatőnek száz virága van,
A büszke Aloe virágtalan,
Száz évig várja, egyre várja
Mikor lesz néki is virága.

De amikor letelt egy század,
A rózsató már rég kiszáradt,
A tavasz, a pompa másoké —:
Virágot hajt az aloe.

Vázsonyi Jenő.

Három korszak.

— Sok ugynevezett »nagyvilági« házasságban három korszak váltja föl egymást: a szerelem, a vihar és a nyugalom korszaka.

Midőn két emberi lény az egész életre egymáshoz fűzi magát, ismerik — a nélkül, hogy valójában ismernek — egymást, mert csakis az együttélés leplezi le lassankint hibáikat, melyeket elpalástolt volt az a kívánság, hogy a lehető legjobb világításban tűnjenek föl egymás előtt, de amelyek az idő multával természetesen kiütik magokat és felszínre kerülnek.

A szerelem korszakának első ideje édes és bájos — a fiatal pár nem fárad bele az enyelgésbe és tréfálásba s a szerelem átszellemitő lehe olyan mámorban tartja őket, amely egymásnak igazi megismerését lehetetlenné teszi. Csakis egymásért élnek, folytatják a mátkaság alatt megszokott viszonyt, de egymás teljes birtoklásával fűszerezten; tobzódnak a szentesített gyönyörökben, s nem törődve a holnappal, élnek a jelen örömeikben.

Ebben az első időben, mely jobbadán a nászuton telik el, folyvást egymásra vannak utalva, közlik egymással a benyomásaikat, együtt élveznek mindent, ugyanegy, közös szellemi életet élnek, egy a szívök, egy a lelkek, s megszokják, hogy minden gondolatukat megmondják egymásnak.

Egy darabig otthon is folytatják ezt a minta-életet. Most azonban előáll a világi élet a maga következményeivel, s kezdenek más dolgokra is ügyet vetni, amelyek nincsenek kapcsolatban az ő egybeforrottságukkal s amelyek eddigelig úgy szólván kívül estek látásuk körén.

A férjnek végre is van valaminő hivatása, foglalkozása, amely lefoglalja idejét és gondolkozását, és eszmévilágának többé nem kizáróan a feleség a középpontja. Ki kell szállnia a lét küzdőterére, míg az asszony otthon marad és szintén keres magának valamelyes foglalatosságot: vagy háziasszony, vagy anya — ha elég szerencsés, hogy gyermeke van — vagy pedig van egy s más tehetsége, kedvtelése, amelynek átengedi magát. Órákig elül a zongora mellett; vagy pedig fest, vagy ír, egy szóval foglalkozik, ha elég művelt-lelkű, és így tölti ki az egyedüllétnek oly számos óráját.

Nem esnek már kétségbe, mikor reggel elválnak a férj dolga után lát, az asszony pedig kedvencz foglalkozását folytatja. Idővel mind a ketten megszokják, hogy számos órát töltenek egymás nélkül; a férj fáradtan, ellankadtan jön haza este s nincs kedve udvariasnak és szeretetreméltónak lennie, s ennél fogva nem is részesül tulságosan nyájas fogadtatásban. Ki vannak ábrándulva mind a ketten — olyan józanság férkőzött a viszonyukba; az enyelgésnek, tréfálózásnak vége. A férj gyakran bosszusz. Az asszony gyakran hallgatag — eleinte fájdalomosan nélkülözi, de utóbb épenséggel nem érzi hiányát a korábbi figyelmességnek és czírogatásoknak, melyek most

egészen más természetűek lettek: a »megszokás« prózai színárnyalatot ad együttlétöknek, s ami egykor édes és bájos volt, az most hétköznapiassá lesz, elveszti minden varázsát. A férj nem talál többé szerelem-sová, odaadó nőt, az asszony nem talál többé esdeklő szerelmest — sok hiányt érez ez is, amaz is. Hibákat kezdenek egymásban fölfedezni, amiket korábban észre sem vettek s amik most kinosan ötlenek a szemökbe, míg a jó tulajdonokat, mint magoktól érthetőket tekintik. Egyik sem kedveli már a közös otthont. A férj fölkeresi az ő régi, hosszas ideig elhanyagolt ismerőseinek körét, s úgy találja, hogy nős barátainak szeretetreméltóbb, figyelmesebb feleségek van, mint neki. Az asszony látogatásokat tesz és fogad és szintén arra a meggyőződésre jut, hogy az övénél figyelmesebb, szeretőbb férjek vannak. Emez férjetlen hölgyekkel köt ismeretséget, akik nem nagyon rátartósak, az asszony meg nőtlen férfiakkal ismerkedik meg, akiknek hivatasuk: vizsgálni a félreértett nőcskéket.

Kiki a maga utján halad most már, mely nem mindig a legegyszerűsebb, és most kezdődik a vihar korszaka. Egymástól elidegenülve, egymást félreismerve, mindegyik vét a másik ellen. Egymásnak kölcsönös megértése, mint az első időben volt, már megszűnt, lelohadt bennök az a vágy, hogy gondolataikat közöljék egymással, mindegyik egy-egy végét húzza annak a láncnak, mely egymáshoz bilincseli őket — az egyik jobbra, a másik balra, s ha a lánc, mégis, el nem szakad, ez csak a megszakásnak köszönhető, mely még ebben a válságos időpontban is megtartja a maga jogait, vagy pedig köszönhető annak, hogy irtóznak port felverni és házasságuk disharmóniáját nyilvánosságra juttatni.

Ez az áldatlan viharos korszak néha addig tart, amíg az életnek ugynevezett »szép éveit« el nem mulnak. Belefáradva a tusakodásokba és izgalmakba, lassankint természetesen megcsillapodnak a vénség közeledtével; idegeik, felfogásaik átalakulnak; amire vágyakoztak, vagy amit kivívtak, ábrándjaik és óhajtaik leszálltak korábbi követelményeik magaslatáról és nyugalmas mederbe tértek; amit kívánatosnak tartottak, lassankint elhalványodik, elmosódik; józanabbak és okosabbak lettek; tekintetük már nem révedez nyugtalanul a rózsásan intő messzeségekben, hanem eszmélkedve tapad legközelebbi környezetükre, egymásra. Más szemmel nézik egymást, jellemök, természetük élei és szögletességei, hibáik és vétségeik mind enyhébb, engesztelő világításban tűnnek föl; mint távoli égháborúnak morajlása, úgy rémlik lelkükbe életöknek immár messze elmaradt viharos korszaka; kitombolták magokat, kivették részöket a szenvedésből!

Mint két hajótörött, kiket a vadul háborgó tenger a szirtes partra vetett, úgy simulnak egymáshoz, boldogan, hogy ismét megtalálták egymást, habár szétzetten is, és eltökélve arra, hogy támogatni, ápolni fogják egymást és együtt hordozzák tovább az élet terheit. A multnak nemes, kölcsönös feledésében, mely nemes természetekre feltétlenül hatással van, rejlik egész titka annak a vonzalomnak, mely most mindkettőjük szívében egymás iránt éled. A jótékony, szívet melegítő nyugalmas korszak köszönt most be. A kísértések és tévedések, az élet iskolájában tett keserű tapasztalatok, mind, mind messze vannak mögöttök, ködhomályos távolban, mint valami gonosz álom; s mintegy új létre születve fakadnak még számukra halvány őszi rózsák, melyeknek a tövisei már letörtek s melyek, ha nincs is már részegítő italuk, bágyadt kelyhekben mégis megtartják egykori nyíló pompájoknak enyhe arómáját.

És meghatottan gondolnak a vidám fiatalokra, mikor még a rózsák nyilottak, fesledeztek, mignem eljött a vihar s megtörte őket és leszedte szirmaikat; és dicsé-

rik a gondviselést, mely még életök őszén nyugalmas telet enged remélniök. És ha hó fűdi tisztos fejüket, szeliden, engesztelően mosolyognak egymásra: megtanulták, hogy beérjék egymással; boldogok, mert nem félnek többé semmitől, nem vágyakoznak többé semmire!

Dory.

Krónika II.

Egységes középiskola.

Egységes vigjáték bifurkált előadásban.

SZEMÉLYEK:

Adorjáni és kőrösszegi CsÁKV ALBIN gróf, miniszter, gondolatolvasó s a kötelesség áldozata.
JÁNOS, komornyik
TANÁRAK

Idő: jelenkor.

Szín: A miniszter elfogadó-szobája. A falon Vilmos császár és Carnot köztársasági elnök arcképei.

1. jelenet.

A MINISZTER: *(egyedül; a karos székében ül és újságot olvas.)* Vilmos itt, Vilmos ott, Vilmos mindenütt. Tegnap megint két tósztot mondott, hét rendeletet adott ki, s tizenegy új eszmét bocsátott világgá. Micsoda ember! *(Tovább olvas.)* Mennyi kezdeményezés! Nem, ezt az embert soha sem érem utóll! *(Az óráját nézi.)* Jézus Mária, már féltiz, s ma még nem kezdeményeztem semmit. *(Csönget.)*

2. jelenet.

JÁNOS: *(megjelenik az ajtóban s tiszteletteljesen várakozik.)*

A MINISZTER: János, mit kezdeményezünk ma?

JÁNOS: Az egységes középiskolát, kegyelmes uram.

A MINISZTER: János, te tévedsz! Nekem úgy tetszik, hogy ellenkezőleg, arról van szó, hogy megszüntessük az egységes középiskolát, mely . . . Vagy igaz! . . . szóval, ma bi — akarunk furkálni, s nem megfordítva.

JÁNOS: Nem, kegyelmes uram. Most az egységes középiskolán a sor.

A MINISZTER: Ugy? Hát azt sem bánom. Látod, az én elvem az, hogy a földolog: rendszert változtatni. Mert a régi rendszerek is rosszak, tehát tovább nem tarthatók, az ujak is rosszak, tehát nincs ok, hogy sokáig ragaszkodjunk hozzájuk. Ellenben, ha folyvást kísérletezünk, nincs kizárva, hogy egyszer eltaláljuk az igazit. Nem igaz János?

JÁNOS: Az utolsó betűig, kegyelmes uram.

A MINISZTER: No, és mit mondasz az egységes középiskolához?

JÁNOS: Azt hiszem, kegyelmes uram, hogy ha a szakács rossz húst talál fel, mindegy, akár egy, akár két darabban adja az asztalra.

A MINISZTER: János, te filozóf-lélek vagy. Majd gondolkozni fogok az eszmédről; én megbecsülök minden véleményt. De előbb meg kell hallgatni a szakértőket. Eljöttek?

JÁNOS: El. Itt vannak az előszobában.

A MINISZTER: Bocsásd be őket.

JÁNOS: *(habozva.)* Mindnyájukat, vagy csak azokat, a kik meg vannak fészülködve?

A MINISZTER: Mindnyájukat. Én megbecsülök minden véleményt, a fésületlent is. Hanem, tudod mit, azoknak, akik ingujjban jöttek, kölcsönözz a frakkjaimból. Ha a frakkokból nem jut, egy-egy plaid is megjárja. Igaz, tégy a kályhára kapuczinus-füstölőt, és hints szét a teremben egy üveg eau-de-Cologne-t. Az enquête után pedig el ne felejts szellőztetni.

JÁNOS: Igenis, kegyelmes uram.

A MINISZTER: És most készítsd ide gondolat-olvasó gépemet. Tisztában akarok lenni velök.

JÁNOS: *(a műkedvelők fotografáló készülékéhez hasonló eszközt nyújt át a miniszternek, aztán el.)*

A MINISZTER: *(egyedül.)* Quelle corvée!... A magyarok istene adjon erőt, hogy ki ne dőljen ebben a munkában. *(Véletlenül Carnot arcképére pillant.)* Oh, fáradhatatlan, ki naponkint kétszer utazol, háromszor banketkez, tiz látogatást végzesz, husz küldöttséget fogadsz, kétszáz szónokot és négyszáz tósztot hallgatsz meg, te légy mintám és példaképem!... Oh, bár csak én is fából volnék!

3. jelenet.

ELŐBBI TANÁROK.

1-SŐ TANÁR: *(illedelmesen letörli a sarat a lábáról egy tigrisbőr segítségével.)*

2-IK TANÁR: *(szemével egy ládikát keresve.)* Kegyelmes uram! *(Illedelmesen kikeresi a teremnek egy szőnyegtelen följát.)*

3-IK TANÁR: *(egy szalvétával törli a homlokát.)* Hm, hm.

4—200 TANÁR: *(nagy csizmaropogás közt helyet foglalnak, előbb illedelmesen zsebkendőt terítve a székekre.)*

201—210 TANÁR: *(szégyelik magukat a többiért.)*

A MINISZTER: Köszönöm, uraim, szíves jókívánságaikat. Engedelmeikkel, mivel úgy is tudják, mire nézve kérem szíves tanácsaikat, az előljáró beszédek mellőzésével mindjárt rátérhetünk a dologra. *(Megperczegteti a gondolat-olvasó gépet.)*

(Megkezdődnek a szónoklatok, s ezekkel a gondolat-olvasás is; ami bennünket arra kényszerít, hogy bifurkáljunk referádánkat.)

ELSŐ TANÁR:

Fenn:

Melegen üdvözlöm az egységes középiskola eszméjét. A reformra szükség van mindenütt, de sehol annyira, mint nálunk Magyarországon. Hangsúlyozom a sürgősséget, mert periculum in mora.

Magában:

Az egységes középiskola képtelenség. De szívesen beszélek mellette is, hogy neked, jó ember, örömet okozzak. Elvárom, hogy nem fogsz megfelelni rólam. Amen.

A MINISZTER.

Köszönöm Kitünőséged nagybecsü észrevételeit. *(Magában.)* Vajjon micsoda gazember szabta ezt a nadrágot?

MÁSODIK TANÁR:

Fenn:

Caveant Consules, ne quid detrimenti. . . Óva intem a miniszter urat, ne siesse el a dolgot, Az eszme még nem érett meg. Tartok tőle, hogy a reform nálunk lehetetlen. Mi nem vagyunk Németország.

Magában:

Persze, hogy kellene az egységes középiskola! Bizony előbb is eszetekbe juthatott volna. De nem szeretem, hogy engem is holmi Fejboldító Balintnak néztlél. Ime, győződjél meg róla, hogy snájdig gyerekek vagyok.

A MINISZTER.

Köszönöm Kitünőséged nagybecsü észrevételeit. *(Magában.)* Ha a nyakkendője nem szaladt volna fel a gallérjára, azt mondanám, hogy az Adolf a Palkovicsból.

HARMADIK TANÁR:

Fenn:

Én az egységes középiskolát csak bi-, tri- vagy quadrifurkációval tartom létesíthetőnek, de e módosítással elodázhatatlan szükségnek tekintem. Az eszmét pártoló visszautasítással üdvözlöm.

Magában:

Csak nem mondom olyan banálitásokat, mint ezek a többiek! Remélem, elég mély és eredeti, amit mondok. Annak kell lennie, mert magam sem értem, mit akarok.

A MINISZTER.

Köszönöm Kitünőséged nagybecsü észrevételeit. *(Magában.)* Ahá, ez az, aki semmi szín alatt nem akart megfésülködni!

NEGYEDIK TANÁR:

Fenn:

Lelkes hive vagyok az egységes középiskolának, de az egységes tanítást lehetetlennek tartom. A fődolog mindenestre az, hogy: cselekedjünk. De ne felejtjük: »Quidquid agis, prudenter agas...«

Magában:

Ugy-e, tisztelt miniszter ur, ilyen higgadian, megfontoltan s objective beszélő embert, mint én, nem mindennap látni?! Nem gondolja, hogy az én helyem nem a kathedrán volna, hanem a parlamentben?!...

A MINISZTER:

Köszönöm Kitünőséged nagybecsü észrevételeit. *(Magában.)* Hol láttam én ezt a firmát?!... Nini, mell-tűje is van.

ÖTÖDIK TANÁR:

Fenn:

Az egységes középiskolának vagy jónak kell lennie, vagy semmilyennek, de lennie kell. Jam proximus ardet Ucalegon.

Magában:

Bánom is én, akármint csinállok, csak tenétek meg már egyszer igazgatóvá, mert szörnyen unom a praelekcziókat is, meg az enquête-ézést is.

A MINISZTER:

Köszönöm Kitünőséged nagybecsü észrevételeit. *(Magában.)* Vajjon mit akart mondani?

HATODIK TANÁR:

Fenn:

Az egységes középiskolának nemzetinek kell lennie, s hogy nemzeti lehessen, sem a latin-görög-ről, sem a francziáról nem szabad megfélekedni. Ez okból az egységes középiskolához trifurkált tanárok kellene, vagy ha ez nem fogadhatnák el, a trifurkált középiskolát egységes tanárok látnák el, nemzetien cosmopolita szellemben.

Magában:

Persze, mindezt, jó ember, aki nem vagy paedagogus, nem tudod megérteni, de az én feladatam nem is az, hogy léged világosítsalak fel, hanem az, hogy olyan nemzedéket neveljek, mely a maganfajta lángelmét rögtön megérti és rögtön megbecsüli. Igaz ugyan, hogy ez nem könnyű, de az én tervezetem segítségével elérhető.

A MINISZTER:

Köszönöm Kitünőséged nagybecsü észrevételeit. *(Magában.)* Kezdem nem érteni, hogy miről van szó.

HETEDIK TANÁR:

Fenn:

Az egységes középiskolának közelebb kellene állani a realiskolához, mint a mai gimnázium: de jó volna ha realiskola is volna mellette.

Magában:

Ezek azt hiszik, hogy én tudom, mit beszéltek, pedig hát én alszom.

NYOLCZADIK TANÁR :

Ez igaz, de másrészt az egységes középiskolának közelebb kellene állani a gimnáziumhoz, mint a mai reáliskola; s így jó volna, ha gimnázium is volna mellette, nemcsak reáliskola.

Ügyes ember úgy használhatja fel az előtte szóló észrevételét, mintha ő is mondana valamit.

A MINISZTER :

Köszönöm, uraim, nagybecsű észrevételeiket (*Magában.*) Nem hallgathatom őket tovább, mert már azt sem tudom, micsoda hát az az egységes középiskola. (*Fenn.*) Örömmel konstatalom, hogy a fő-kérdésben mindnyájan egyetértünk; ami a részleteket illeti, igyekezni fogok az egységes középiskolát a hallott módosításokkal létesíteni, s a reformot mindenek előtt a bifurkáció eszméjének hangoztatásával megkezdeni.

TANÁROK :

Brávó! Éljen a miniszter ur! (*Mindegyik magában.*) Tudtam, hogy az én eszmémet fogja elfogadni. És ő a bársonyszékben ül, én meg a kathedrán! Felfordult világ!

(*A függöny legördül.*)

M. kir. posta.

Valamelyik hirdalomban a napokban szörnyen kikelt egy bogárdi uri ember a m. kir. posta ellen, a miért a levelét a szomszédos Bagotáról a feladásától számított harmadik hó végén kapta csak meg. Az elkeseredett uri ember megvizsgálására elmondok egy az övénel sokkal komolyabb históriát, a mely velem esett meg egy pár év előtt.

*

Körülbelül három hétre rá történhetett, hogy beleülve nagybátyám örökébe a birtokban és az ügyvédi irodában, Lomhányon megtelepedtem. Épen a reggelinél ültem, mikor az öreg töpörödött Kata asszony (szintén nagybácsi örökségének egyik, bár nem épen a legértékesebb tárgya) három levelet tett elém, a melyeket az imént vett át a levélhordótól. Az egyiket édes anyám írta figyelmeztetésül, hogy a hűvös őszi napok beálltával valahogy meg ne feledkezsem a Jäger-ing felvételéről, a második kegyetlen ultimátum volt nagybátyám egy cholericus természetű kliensétől, a melyben kifejezvéen abbéli reményét, miszerint nem vagyok oly lelketlen pernyújtó, a milyen az elődöm volt, felszólít, hogy a pörét négy hét alatt annál bizonyosabban fejezzem be, mert ellenkező esetben ő fog engem pörrel megtámadni A harmadik czimzését ismeretlen női kéz írta.

Kiváncsian téptem fel a kissé törödött, elmosódott betűkkel megírott borítékot s megfakult, rózsaszín Margaret Mill-papírost hámoztam ki belőle, a melyből valami különös gyenge illat szállott fel, hasonló ahhoz a levendula szaghoz, a melyet a boldogult nagyanyám fehérhús-szekrénye árasztott. Mohó sietséggel futottam át rövid tartalmát.

»Édes Jani!

Holnap este hét órákor jöjjön át hozzánk. A néném Merenyére megy. Egyedül leszek.

B. Erzsi.«

Egészen megzavart és felizgatott ez a néhány sor, a melyből sehogysem tudtam kiokosodni. Megnéztem a postabélyeget, az ide félóránnyira fekvő Edelenyben kelt. Nem birtam megérteni, hogyan jutok én, a ki még alig mozdultam ki hazulról, Edelenyben meg pláne egy lelket sem ismerek, ehhez a drága kis levélkéhez. Annál kevésbé olyat, aki egész bizalmasan per »édes Jani« diskurálhatna velem, s sans gêne rendez-vousra hívjon.

Talán valami régi pesti ismerősöm. Visszagondoltam valamennyire, kitélt belőlük a félkalendárium nőneve, csak épen Erzsi nem volt közöttük. Abba hagytam hát az egész találgatást. Végre is a meghívás nyíltan nekem szól, a kaland pedig annál érdekesebb, minél rejtélyesebb.

Mosolyogva forgattam kezemben a kis fakó papírlapot, erősen reménykedve, hogy az írónője nem oly megviselt, törödött jószág, a milyen a levele. Felnéztem bácsikámnak a fejem fölött függő arczképére. Bezzeg összeránczolná most bozontos szemöldéit, ha látná, hogy az öcsce az ő egykori asztalánál találkára hívó levelet olvas. Ő, aki morális tekintetben valóságos askéta volt, s aki ugyancsak sokszor dicselkedve hangoztatta, hogy a szerelmet soha nem ismerte s végtelen ostobaságnak tartja s a jó Jusztá nénit, a múmiát, ahogy ő nevezte, csak azért vette el, mert hét össel többje volt, mint neki.

Este hat órákor ünnepélyesen kiöltöztem, mintha a vaczi-utca aszfaltjára készülnék hódító körútra és áthajtottam Edelenybe. A kocsit a fogadóban hagytam és egész ismeretlen lévén a faluban, legelőször is a borbélyt kerestem fel, azt az universális élő Bäckert, bár »ritka szép hajam«, ahogy a fiúk csúfoltak vele, nem nagyon szorult reá a frizirozásra. Az edelenyi Figaro beszédes ember volt, a milyennek óhajtottam.

Mikor legiavában babrált a fejemen, közömbös hangon, roppant diplomatiával odavetve kérdeztem.

— Hát az Erzsi mit csinál?

Egyszerre abbahagyta a munkáját.

— Erzsi kisasszony? — kérdezte kissé csodálkozva.

— Be... Ba... ej, nem jut a neve az eszembe.

Erre már újra mozgásba jöttek az ujjai.

— Ahá, a Balaton Erzsébet kisasszony. Hiszen igaz, nincs is más Erzsi kisasszony a falunkban — s valami rejtélyes, gonosz mosolyt láttam az ajkain lebegni. — Főz, süt, himez és imádkozik.

— Jó gazdasszony és ájtatos lélek! — gondoltam magamban elégedetten.

— Meg kell őt látogatnom egy üzenet átadása végett. Ugyebár a nénje házában lakik?

— Természetesen. Ide jobbra a hetedik házban. Vastrácsos kapu, patyolatfehér falak és rengeteg vadszőlő. Külsőjén is meglátni, hogy galamb fészkel benne — s megint arra a bántó mosolygásra huzta piros képét.

Az a galamb nem neked termett, pajtás! — gondoltam magamban. Alig vártam, hogy elvégződjék és valóságos rohamlépésben siettem a vastrácsos kapuig.

A folyosó kövezete fehér kőporral volt gondosan beszórva, a melybe mindenféle titokzatos abrakadabrák voltak valami hegyes végű eszközzel belecizfrázva. Rögtön a Jelki András fatális esete jutott az eszembe, s ugyancsak óvatosan szedtem a lábaimat. Nem is csináltam egyéb kárt, mint hogy egy bizarr madáralakot agyontapostam. Az ablakokban óriás uborkás üvegek sorakoztak. Nehéz üvegházi levegő nehezedett a mellemre, a melytől egyszerre mindenféle balsejtelmek fogtak el.

És nem is csalt meg az előérzetem. Az első szoba ablakában, a melybe benyitottam, magas faszámolyon a néni ült. Szegény Erzsi rosszul számított, a néni nem ment Merenyére. A barna főkötőből, mint a dióhéjból az összcsháradt bél, sovány tipikus anyósarcz meredt reám. A szemüvege alól szuró tekintettel kémlelt. Haragosan félrelökte az öreg betűs bibliát, amely előtte feküdt s egyszerre elkezdett borzasztó sebesen kötni, miközben a fejkötője csipke-bóbitái komikusan tánczoltak a fején.

Csunya zavarba jöttem s még bemutatkozni is elfeledkeztem. Pedig valami okát kellett adni látogatásomnak. Ravaszul körültreintettem hát a szobában, mintha valakit keresnék.

— Egy régi ismerőtől hozok szép üdvözlést Erzsi kisasszonynak, — nyögtem ki végre.

Kissé kisimultak a redők a néni pergament homlokán, mint mikor a papyrustekercset kisodorjuk s félig felemelkedve a székéről, valami pukedli-félét produkált.

— Örülök neki, uram.

Ugy látszik, meg nem értett. Nagyot hall talán. Emeltebb hangon ismételttem.

— Balaton Erzsi kiasszonynak.

Most már mosolygott is a tanti, s bizonyos öntelt büszkeséggel hangsúlyozta:

— Igenis én vagyok, a Balaton-ok utolsója.

Megrémültem. A Jókai 20,000 éves menyasszonya jutott az eszembe, csak hogy azt a kristály fiatalon konzerválta. Nem lehet máskép, hóbortossal, vagy egy szerelmes természetű aggszúzzal van dolgom. (Hát hogy nézhet ki még a tantija!) De végre is keresztül kellett esnem a kemény megpróbáltatáson.

— Egy levelet irt nagysád...

Közbevető:

— Levelet? — Nyolcz év előtt. A Harzból hozattam egy himkanárit.

— Bocsanat — és átnyújtottam a billet doux-t.

— Ugy valami misztifikáció forog fenn.

A levelet reszkető kezébe vette s össze-vissza forgatta. A pupillája hirtelen hihetetlenül kitágult, s úgy tetszett nekem, mintha minden tagja egyszerre megnyult volna. Megrémültem, hogy szétesik az egész anyóka.

— Hogy került ez az ön kezébe?... Kicsoda ön uram?

Hol vette ezt a levelet?

Egészen megszeppentem dült, setét tekintetétől.

— A mai postával kaptam. Különbén Endrei János vagyok.

— Endrei!... Az nem igaz, az meghalt.

— Az öreg, én meg az öcscsé vagyok, ugyanazon a néven.

Féjéhez kapott, fakó hajszálai szétrebbentek, mint valami Medusa-főn. Egy-kettőt bökött az ujjával a levegőbe, a bámuló feje félköröket rajzolt le, ajkai hangtalanul mozogtak, majd élettelenül visszarogyott székébe. Később lassu, görcsös zokogásba tört ki.

— Ah, most már mindent értek. Borzasztó eset! — és összekulcsolta kezét. — Oh, drága lélek! Egyetlen szerelmem! És én mindig átkoztalak téged. Ez a nyomorult posta oka mindennek. Jánost, adjátok vissza Jánosomat!

A szekrényéhez rohant és az egyik fiókból egy selyempapirosokba gondosan becsomagolt papírlapot kapott ki. Heves mozdulattal a kezembe nyomta.

— Vegye, fogja, olvassa!

Azonnal megismertem rajta nagybácsim mogyorónyi betűit, amelyek, mint a rossz katonák, minduntalan kizökkentek a sorból.

»Édes Erzsi!

Ez a bizonytalanság örültté tesz, ha még tovább tart. Ha szeret, nem tagadja meg a kérésemet. Tudassa velem, hogy a hét melyik napján találhatom önt egyedül? Ha nem felel, akkor is megértem választát.

Jani.

Nagyon szerettem volna mosolyogni az én ravasz nagybácsimon, aki úgy látszik, bár vizet prédikált, valamikor a bort is megitta, hanem a szegény leány folytonosan panaszosan keseregte.

— Huszonöt év előtt adtam fel a levelet a postára, huszonöt év előtt.

Azután egyszerre felugrott. Minden tagja reszketett az indulattól. Összeszorította ökleit.

— A posta az oka mindennek. Ha megkapja leveletem, boldogok leszünk. A boldogságomat rabolták el ezek a lelketlen gazemberek. De nem hagyom a bőrükben. Beperlem a postát, a kincstárt, valamennyi minisztert. Ha kell, felmegyek a királyig, ihletett szemekkel nézett fel a plafond rozettájára s korrekt drámai ált hangon tagolta: Meg-bosz-szul-lak Já-no-som!

Azután hogy kissé megpihent, hosszasan végignézett.

— Az ő vonásai, az ő drága vonásai, édes gyermekem. Mintha csak öt látnám magam előtt — s a következő perczben a sűrű sörény reám borult s szapora, forró csókakat éreztem az arczomon.

De a másik pillanatban már ismét átkozódva futkosott fel s alá a szobában. Felhasználtam a rohamot és csuron vizesre

izzadva, elrohantam a szobából és szerencsésen tönkretettem valamennyi griffmadarat a folyosón.

*

Már most azt kérdelem öntől, tisztelt bogárdi uram, a »közönség köréből«, kinek van nagyobb oka panaszra a m. kir. posta ellen, — önnek, akit egy jó buzauizlettől fosztott meg késedelme, vagy a szegény Erzsike kisasszonynak, aki örök pártában maradt miatta?

Kálmán.

Kautz Gyula.

Néhány hónap óta minden ujságban az első entre-ilet a vezérczikk után a valuta rendezéséről beszél. Közigazgatási, igazságszolgáltatási, adóreformot, zónatarifát, államháztartási fölösleget mind leszoritja a napi lapok hasábjairól a valutarendezés. A választási eredményekről, az országgyűlés megalakításáról, a választás elleni petíciókról, felirati vitáról, szóval apró politikai pletykákról szól a vezérczikk, de tudományos vaskalapossággal tör előtérbe mellette a valutakérdés. A lapszerkesztők előtt nagyot nőtt a szerkesztőségi »közgazdák« tekintélye. A magyar szerkesztőségek e mostoha-gyermekei kezdik megismerni a tényleg megadott előleg praktikus formáját. Ki is aknázzák a theoretice oly sokat tanulmányozott fogalom gyakorlati oldalát. Hirtelen felszökött czikkeik értéke és munkálkodásuknak oly mértékben emelkedik az ára, mint a valutarendezés hírére a nagy állampapíroké. De még a szerkesztőségek közigazdáiénál is nagyobb az értéke azoknak a politikai egyéniségeknek, akikről feltehető, hogy legalább is számolni tudnak. Wekerle Sándor lámpával kereste a valuta-enquête tagjait és még a lámpással is csak úgy tudott huszonegy darabot összeszedni, hogy a főrendiházban a budgethez valaha hozzászólókat is bevette a tagok közé.

A magyar embernek ősi szokása, hogy nem igen törődik pénzkérdésekkel. Mindig az volt a jelszava, »mindent, csak pénzt nem«. Nem azért, mintha nem lett volna, nem is azért, mintha valami nagyon megbecsülte volna az értékét, hanem azért, mert soha se szeretett számolni. Huszonöt esztendővel ezelőtt, mikor az osztrák tartományokkal már csak a pénzügyi kérdések megoldása fogott szóban, alig volt a magyar parlamentben politikus, aki értett ezekhez a kérdésekhez. És még ma is, mikor saját kárán tanulva, nevelt a nemzet pénzügyi kapacitásokat, mikor annyira haladtunk, hogy vannak embe-reink, akik a pénzügyi bünöket orvosolták s a könnyelmű költségek deficitjeit végleg kiirtották, oly kevés a financiális tehetségünk, hogy megannyit a burauba kellett szorítani, ahol még mindig van hely ujak számára.

Ugynevezett finantz-genie-jeink mind aránylag fiatal emberek. Az ötvenes évek hazafiakat teremtettek. Csak az utolsó hatvanas évek deficitjei kezdték nevelni a közigazdákat. Addig kevesen voltak. Kevesen értették meg, hogy nincs államélet finantzák nélkül. Ezek közt a kevesek közt, akik előre megérezték, hogy a valódi hazafinak az akkori jövő és mai jelen eredményével, a közigazdasággal kell foglalkozni, akik nemcsak szívökkel gondolkodnak, hanem szívökkel és eszüikkel, ezek közt volt Kautz Gyula, az osztrák-magyar bank leendő kormányzója. Az a kormányzója, akire a valuta-kérdés gyakorlati megoldásánál a legfontosabb feladatok egyike hárul.

Vele magyar ember jut arra a polczra, amelyen hetven éven át a legincarnatusabb centralisták, Magyarország haladásának legerősebb ellenzői ültek. Milyen változása az időknak azóta, hogy Pipitz és Lucam onnan elkerül-

tek. Alig tizenöt évvel ezelőtt, még forma szerint sem akarták az akkori osztrák nemzeti bankot dualisticussá átalakítani, hivatalos előterjesztéseikben mondták, hogy a megosztás »súlyos közgazdasági csapás« lenne. Ma pedig magyar ember vezetése alá jut az átalakított intézet, magyar ember kezébe kerül a készpénzfizetés harmadizben való megoldásának nagy munkája.

A Kautz Gyula feladata lesz annak lehetővé tévése, hogy a bank készpénzben fizesse jegy tartozását, és alig van nála hívatottabb ember, a ki e feladatnak megfelelő lehetne. Tíz éve végzi a bank magyar főintézeténél az alkormányzói teendőket, és e tíz év alatt a bank vezetői is, a bankkal összeköttetésben állók is megszerették. Lehetetlen is Kautz Gyulát meg nem szeretni. Két nemzedék volt tanítványa a közgazdaságban. A ki pedig tanítványa volt, hálával gondol reá. A mi gimnasiumaink még egy évtizeddel előbb is — csekély kivétellel — tanítottak, de nem tanítottak meg tanulni. Az egyetemen a tanulás tanítása pedig már nem feladat. Nem is törődtek vele a tanárok. Csak Kautz ismerte fel hallgatói kiképzésének e híját és megtanított, hogyan tanuljunk. Könyveket adott a szorgalmasabbaknak, képezte, nevelte őket. Nem hadarta el előadását, hanem igyekezett magát meg is értetni.

Uj állásának nehézségeit megkönnyíti, hogy azok, akik a valutarendezés ügyében munkatársai lesznek, Magyarország pénzügyeinek vezetői, nagyok és kicsinyek az ő tanítványai. A valutakérdés magyar megoldói első sorban Wekerle pénzügyminiszter, Láng államtitkár tőle tanultak. Az ő tanszéke előtt lévő padokból emelkedett fel mind a kettő mellé a tanári székre. A miniszterium többi képviselői is, a kik pár év óta a valutaügy rendezésén dolgoznak, Enyedy Lukács, Wickenburg gr., Popovics Sándor szintén tőle nyerték közgazdasági kiképzésüket. És ha Kautznak a közgazdasági tanítás terén egyéb érdeme nem is volna, minthogy állandóan tanulmányozta az irodalmat, és folyton azt tanította, a mit a szélesre terjedt irodalom legujabb termékei nyújtottak, már az is elég volna egy életpályának. Élénk előadási módja, tanításainak tárgyilagossága, világossága megismertetett tanítványaival minden irányt és megóvta őket addig, míg önállóan kezdték fejtegetni a tudományt, az egyoldalúságtól. Soha sem igyekezett apodicticus nézeteket előadni, mindig foglalkozott minden ellentétes kérdéssel.

Bankormányzói állásában rokonszenv fogja őt fogadni a bank ügyeit vezető főtanács részéről, sima modora, nyugodtsága, tudományos hire sok ellentétet fog kiegyenlíteni, a minthogy 1867-ben az első quóta megállapításánál sokat tett az ő nyugodt modora és terjedelmes tudása. A bank körei alkormányzói működéséből jól ismerik és mint ismerőst fogják fogadni azon a helyen, ahol a centralisták, pedig a bank emberei jórészt centralisták, nem szívesen látnak magyar embert.

Kautz Gyulára hárul most a feladat, hogy betetőzze a valutarendezést. Az új, készpénzben fizető bank megalkotása az ő nevével, magyar névvel lesz összekötve. Magyar részről pendítették meg a valuta rendezésének szükségességét. Magyar államférfiak dolgoztak a megoldáson. Magyar embernek jut kezébe az utolsó végrehajtás.

Smithianus.

A gyönyör, melyet két szellem egymás ölelésében érez, hasonló egy jótett emlékéhez.

Jókai.

*

Senkit sem csalunk meg olyan furfangosan, mint önmagunkat.

Schopenhauer.

S a i s o n .

— Márczius 4.

Kedélyesen.

Egy szépen kaligrafált, csinos tollrajzzal ellátott meghívó nyitotta meg nekem kedden este a Petánovics-vendéglő hátulso nagy termének az ajtait. A ruhatárban az operai jegyszedő szíves barátsággal segítette le a téli kabátomat, a teremben pedig Ney Dávid és Reich Gyula csinálták utólérhetetlen természetességgel a honneuröket. Megfogtam Ney Dávidnak az egyik frakk-gombját:

— Ugyan kedves uram, milyen alkalmatosságból s kinek a tiszteletére rendezik önök ezt a kedélyes estét?

Ney, aki tüneményes basszusa mellett arról is híres, hogy nem nagy diplomata, keresgélte valami feleletet az ő operai repertoírjában s mivel ott nem talált semmit, azt mondta:

— Majd meglátja. Különben nem én vagyok a főrendező, hanem Reich Gyula.

Megfogtam Reich Gyulát. Reich Gyula az opera gazdasági főnöke. Kellemes, fekete szakállu uri ember, aki mindig oka volt a deficiznek, de amióta nincs deficiz, az intendáns érdemei előtt háttérbe szorult.

Reich Gyula már nagy diplomata. Azt felelte:

— Nagyon egyszerű dolog ez. Tessék csak megnézni a meghívót. Az operai magánszereplők meghívták a zene referenseket. Önök mindennap látják őket és foglalkoznak velük. Ők meg soha nem látják önöket. Nagyon természetes kívánság tehát a művészek részéről, hogy meg akarnak ismerkedni azokkal, akiknek véleménye az ő sorsuk.

— Meghívták az intendánst is?

Reich Gyula gyanusan nézett rám, aztán hamarosan válaszolt:

— Meg, sőt itt is van már.

S ezzel odébb állott.

Igen jól mulattunk. Egy negyed óra lefolyása alatt frèret cochon voltam az összes férfi tagokkal és buzgó udvarlója a hölgyeknek. Meg is változott a véleményem nem egy művészről, akit nem szívesen hallgattam az operában. Abban a hiszemben voltam eddig, hogy az operai énekesek csak énekelni tudnak (ha tudnak) és nagy meglepetésemre tapasztaltam, hogy tudnak beszélni is. Kivételt képez persze Odry Lehel, akiről eddig is megoszlottak a vélemények, vajjon énekes-e inkább, vagy szónok. Nem is kellett soká várni, a harmadik fogásnál Zichy Géza grófnak ő felségére való pohárköszöntője után nyomban egy negyedóra órára ő is fölemelte a pohárát, meg a hangját és általános helyeslő zugás közben éltette szeretett intendánsát, Zichy Géza grófot. Közben Szirovatkával örök barátságot kötöttem és bocsánatot kértem tőle, hogy a játékaival nem voltam eddig megelégedve.

A vacsorának már a végére jártunk, mikor a pinczerek megtöltötték a pezsgős poharakat. Tehát csak most kezdődik a tulajdonképeni kedélyesség.

Kezdődött is. Fölkelt az intendáns. Gömbölyü, szőke arca mely oly feltűnően hasonlít a megboldogult Lutter Nándor, fötisztelendő uréhoz, csak úgy ragyogott a kedélyességtől. S kedélyes volt a pohárköszöntője is, amelyben a sajtót élteti és kedélyes volt a gorombáskodása is, melylyel egy füst alatt a sajtót traktálta. A legszeretreméltóbb mosoly kíséretében beszélt a sajtó hebehurgyaságairól, hogy az veszekedő, zsörtölődő anyós, hogy folyton piszkolódik, folyton alattomoskodik. Engem a meghívóra való vonatkozása (kedélyes estély!) teljesen megnyugtattott. Nem éreztem magamat találva, de bámultam Szirovatka játékművészetét, aki olyan természetességgel tudott kacagni, mintha az intendáns toasztja csak úgy hemzsegett volna a szellemesnél szellemesebb viccektől.

Mikor azonban Rákosi Jenő is hivatkozott az est kedélyes voltára, elhültem. Aggódva lestem a szavait, de megkönnyebbülten lélektem föl. Az ő viccei jobbak voltak ugyan, de

a gorombaságai még sem nagyobbak, mint az intendánséi. Egyszerűen fölfogta a papiros dárdát, melyet a gróf ur felénk hajított és vissza hajtotta. Kimutatta, hogy a gróf ur az anyóssal rossz metaforát csinált, ami poétákkal gyakran esik meg. Aztán kedélyes mosolylyal ő is hivatkozott arra, hogy mi mulatni jöttünk ide és hogy kitünően érezzük magunkat.

Én ezalatt nagyban el voltam foglalva szomszédjaimmal. Két szép hölgy ült velem szemben, megtettem volna jó kedvemben primadonnáknak, oly nagyon tetszettek nekem. Kisült, hogy csak kóristanők. Mekkora igazságtalanság! Szírovatkának összetett kezekkel könyörögtem, hogy ne menjen Berlinbe, gondom lesz rá, hogy a sajtó legyen megelégedve a játékával. El sem tudtam képzelni, hogy mi lesz az operánkból, ha ez a szeretetreméltó, csinos fiú, az ő nevető arczával, pajkos szöke bajuszával és villogó üvegü czvikkerjével nem lesz itt. Elérzékenyedve igérte, hogy az én kedvemért itt marad.

Körülnézve a tele asztalokon, észleltem, hogy ilyen megható kibékülési jelenetek mindenütt folynak. Dióssy brudert ivott Veressel, Márkus Miksa sajnálta, hogy nincs itt Signorini, akit ki sem állhat, és Keresztesi, a Pesti Hírlap új embere, sorra mutogatta be magát az összes tagoknak, sajnálatát fejezvé ki, hogy rövid pályáján még nem tehetett szert egy neki nem tetsző művészre, akin folyton lovagolhatna. Most nincs kívül kibékülnie.

— Valld be őszintén, Károlykám, (ép most ittam meg a brudert Szírovatkával), hogy azért hívtatok meg minket, hogy személyiségtel vesztegesselek meg a kritikusokat.

— Hová gondolsz! — kiáltott föl Szírovatka, (szép tenorja már egy kicsit borizú volt), mi csak a formát adtuk.

Nyomban észrevette, hogy elszólta magát, de már késő volt. Tehát Zichy Géza a tulajdonképeni házigazda. Ő akart velünk fegyverbarátságot kötni. Nos, ugyan jól válogatta meg a módját. Lám, lám, mi, akik nem toasztozunk, a legjobb barátokká lettünk. Mért nem hallgatott Zichy Géza is? Hiszen a szónoklata után ítélve, ő tudhatná, hogy hallgatni könnyebb dolog, mint beszélni. De hát jóvátette a dolgát. Fölkelt még egyszer és azt mondta, hogy ő az imént tulajdonképen nem beszélt, hanem egy kakasgyufa fejére lépett, az csattant olyan nagyot. Ezért tiltotta ő ki a színházakból a kakasgyufákat.

Simplex.

INNEN-ONNAN.

† Az *inség*. Divat az világszerte az újságok között, hogy valamely nagy esemény bekövetkeztekor fel-felkiált egyik, vagy másik lap: »mi voltunk az elsők, akik ezt megjósoltuk.« Fájdalom, szomorú alkalom ad nekünk ma jogot arra, hogy mi is hódoljunk ennek a divatnak. Árvában a derék tótok közt kiütt az éhinség — s mi valóban az elsők voltunk, akik megkoczkáztattuk a sötét jóslatot, hogy ez így lesz. Még a mult esztendő augusztusában volt ez; — tán némelyik figyelmes olvasónk emlékszik még a szerény »innen-onnan«-ra, melynek az volt a czíme, hogy »a *krumpli belegség*? Bár ne adott volna nekünk igazat a sors. S ha már a rossz profécziában jó proféták voltunk, mért nem látta azt előre a jegyző, a szolgabíró, az alispán, a főispán — és a miniszter, amit mi, az ilyen nagy urak részéről nem sokba vett »skriblerek«, budapesti írószobánk négy fala közül is előre láttunk? S ha előre látták ők is, a mit mi, akkor meg mért nem dolgoztak félesztendő óta kézzel-lábbal azon, hogy amit előre láttak, be ne következék? Mért nem hártották el az árvai éhinséget? Csak nem azért nem, hogy előrelátó bölcsességük meg ne czáfoltassék? — Ej, dehogyan! Ennyi hiúságban nem bűnösök a tisztelt hatóságok. Egyszerűen az utóbbi félesztendő alatt a jegyző, szolgabíró, alispán, főispán és a miniszter urnak sem pénze, sem ideje nem volt olyan csekélységre, aminő az éhinség megakadályozása. Pénz és idő egyébre kellett, — meg kellett menteni a hazát. Jegyző, szolgabíró, alispán, főispán és miniszter mind parlamentet csinált azóta. Eköz-

ben az árvai éhinséggel küzködök közül, legalább a választóknak, bizonyára adtak inni és enni is. A nem-választók azonban éheznek megszakítás nélkül, — pedig ők vannak nagy többségben. Most jutnának abba a stádiumba, mikor már megszoknák a koplalást, de épen most már nem bírják ki tovább elevenen. A parlament azonban, hála a jegyzőnek, szolgabírónak, alispánnak, főispánnak és miniszternek, megvan. A haza meg van mentve! A ki azonban éhen hal a megmentett hazában, az nem képes a felett kellően örvideni. Most már azonban van ideje a jegyzőnek, szolgabírónak, alispánnak, főispánnak és miniszternek az éhinséggel is törödni. De pénze már nincs rá, — az elment a választásra. Adjunk nekik; — minden egy éhező tót megmentése ér annyit, mint egy képviselő megválasztása.

* * *

☆ A *valuta-rendezés*. A konversations lexiconnak »V« betűt tartalmazó kötetét az utóbbi napokban mind elkapkodták. Kik? Valószínűleg azok az urak, a kiket a pénzügyminiszter a valuta ügyben tartandó szaktanácskozmányokra meghívott. Ha így van, nem kell attól tartanunk, hogy a nehéz *kérdés* felől teljesen tájékozatlanok fognak vitatkozni. A valuta egyébként az a viszony, mely a papírpénz s az alapját képező nemes érc közt fennáll. Az alapot képező nemes érc lehet csak arany, vagy csak ezüst, — ez *monometallismus*; vagy a kettő együtt — ez a *bimetallismus*. Milyen valuta van ma nálunk? Ezt e sorok írója nem tudja bizonyosan, mert hisz ő is meg van híva a szaktanácskozmányra. Milyen metallista e sorok írója? Monometallista. — És milyen legyen az egyérczű valuta? — Aranyvaluta legyen. — És miért pártolja e sorok írója az aranyvalutát? — Mert olyanformát hallott harangozni, hogy a miniszter is ezt pártolja. — És elvileg is, miért monometallista e sorok írója? — Azt valóban még csak nem is sejt, — hiszen már mondta, hogy ő tagja a valuta-enquétának.

* * *

☆ *Aggodalmak*. Sokért nem adnók, ha a németek geniális fiatal császáranak volnának olyan gondolatai is, amelyeket el tud hallgatni. Vilmos valóban az *öreg* Bismarck tanítványa. Az *öregé*, mondjuk, akit ő maga pensionált. Nem azé, a ki megcsinálta Sadvót, Sedánt s ezzel a német egységet, hanem azé, aki Friedrichruhében és Schönhausenben, egyéb dolog híján, örökké olyan kellemetlen dolgokat beszél, hogy az emberiség már azt kívánja, bár Ábrányi Emilnek lenne igaza. A fiatal Vilmos, úgy látszik, épen olyan beszédes germán gyermek *még*, a milyen az *öreg* Bismarck *már*. Tiszta dolog, hogy azért kellett az *öreg* fecsegőnek félreállni, mert a fiatal császár nem jutott volna miatta szóhoz, pedig hát a fiatal császár is örökké beszélni akar. Két dudás egy csárdában nem fért meg. Az egyik kidobta a másikat s azóta az egyik folyvást dudál benn, a másik meg künn; — mi pedig majdnem megsiketülünk ettől a muzsikától. Vilmos császár legutóbb ritka nagyokat »anzárgolt.« »Az én irányom az egyedül helyes« — kiáltja büszkén, ép akkor, mikor belső politikája nem akar mozdulni se előre, se hátra, se tőled, se hozzád. Különben is, fogadjunk, hogy nem az ő irány az egyedül helyes. Ez czáfolatul ér épen annyit, mint állításul az ő mondása. »A kinek az én politikám nem tetszik, vándoroljon ki« — »anzárgol« továbbat a hangos ifju. Hátha erre a nagy német nemzet óriási többsége tréfából csakugyan fölkerekednék, — honnan venné akkor Vilmos császár ur a f. évi őszi hadgyakorlatokra a szükséges rezervistákat. Szerencse, hogy a németeknek több eszük van, semhogy komolyan vegyék, mikor sok-sok millió embernek ilyen tréfás tanácsot ad egy ember. »Brandenburgiak, meglátjátok, nagy dicső napokra vezetlek én még titeket« — így végzi beszédét a koronás szónok. Adja Isten, már csak a mi hármás szövetségünk kedvéért is, hogy így legyen. De hátha nem így lesz? Hátha a brandenburgiak nem fogják meglátni azokat a nagy dicső napokat? Aki kétkedni mer, vándoroljon ki! — bizonyára ezt felelné erre a kérdésre is Vilmos.

Mi nem vándorolhatunk ki, nem lévén germánok; de, hogy ez időszert Germániába bevándorolni sem nagyon szeretnénk — az bizonyos.

* * *

✧ **Az anti-kakas intendáns.** Gróf Zichy Géza nem csupán a tüzes, pattogó zsurnalistáknak, hanem a tüzes pattogó kakas-gyufáknak is ellensége. Amazoknak, mert lehűtik a közönség színház-enthusiasmusát, emezeknek, mert fölgyújthatják a színházat. Vaserélyü ember! Kiadta parancsban, hogy minden színházi tag (úr, hölgy egyaránt) megmotoztassék s amennyiben nála zsurnalista, vagy kakas-gyufa találatnék, az elkoboztassék és megsemmisítették. Nagy pártfogója ellenben az intendáns a svéd gyufáknak, melyek csak a saját skatulyájukon, vagy, ha még tökéletesebbek, még azon sem gyúlnak meg. Ezt a gyufát a színházi tagoknak, uraknak, hölgyeknek egyaránt melegen ajánlja. Ezóta, valamint minden jó regruta borjújában ott a marsall-bot, — minden jó m. k. színházi tagnak zsebében ott egy skatulya svéd gyufa. S ezóta még a legbágyadtabb operai primadonnától sem hiába kívánunk egy kis tüzet, — mert van neki. Persze nem pattogó, nem gyújtó, csak amolyan szelid svéd tűz, az is csak a zsebében.

* * *

✧ **A bájos kikelet.** A minap a legszebb természetű magyar tárczairó már megkezdte tavaszi sétáit. — Persze előbb csak írásban, de utóbb, hogy hű legyen tárczaczikkéhez, csakugyan föl is húzta téli bundája helyett könnyű felső kabátját. Mikor ezt láttam, mindjárt tudtam, hogy baj lesz. A tavaszi séták útjait mindjárt másnapra csakugyan be is fűtta a hó s majd megfagy a tárczairó. Olyan tél kerekedett márcziusban, a minő decemberben sem volt. Fehér az egész vidék s az egész város, de azért márczius van — tessék ibolyát venni! Tessék ibolyát venni s tessék megkezdeni a danákat a tavasz édes, ébresztő lehéről, a primulákról, a zsendülő bokrokról, fákról, a ragyogó napsugárról stbiről. Hazudjunk uraim és hölgyeim egy kis bájos kikeletet, a valóságban úgy sincs már olyan soha.

* * *

✧ **Tilos a »báró«.** Egy urat, aki neve mellé odarakta, hogy báró, a minap elítéltek. Tehát már az ilyen ártatlan örömeiket sem tűri meg a hatóság. A felületes szemlélők persze igen demokratikus tényét üdvözlnek az elítélésben, mely bevágta az utját egy czimkórságos nagyozásnak. De nem így áll a dolog. A törvény s az azt alkalmazó hatóság rettentő arisztokratikus szellemet árult el. Ép olyan komolyan vette a báró czimet, mint a tömeg, mely azzal bizonyítja be arisztokratikus felfogását, hogy szidja és magánál felsőbb lénynek nézi a bárót. Egy igazán demokrata világban mindenki lehet báró, aki nem rösteli névirását még négy betűvel megszaporitani. Mindazonáltal elismerjük a demokratikus államnak is azon jogát, hogy hasznót húzzon a bárói czimből ép úgy, mint hasznót húz a dohányból, bélyegből, szeszből, sóból és vámból. Bárki irhassa magát bárónak, de fizessen érte. Fizessen érte, ámde csak zónadijszabás szerint. Ha igen drága lesz a bárói czim, kevesen vesznek meg s nem lesz jövedelmező. Ellenben ha mérsékelt áron adják, — akkor épen csak a legkevélyebb, legarisztokratább emberek fognak tüntetni azzal, hogy ők nem bárók. Temérdek új jövedelem folya be a »báró« czim révén az állampénztárba; — ellehetne rajta tartani az árvai inségeseket.

* * *

✧ **Hellas.** A »görög« szóban kevés a változatosság: előlről olvasva is görög, hátulról is görög. Ilyen kevés volt a változatosság eddig a görög kormányválságokban is. Ment Trikupis, jött Delyanis; ment Delyanis, jött Trikupis, — és így ment ez és jött az emberemlékezet óta. Erről és csakis erről volt az ujkori Hellas nevezetes. Csakis ezzel tünt fel, ez volt figyelemkeltő sajátága. Soha nem tudta volna meg a világ, hogy Görögországban is vannak miniszterelnökök, ha meg nem ragadt

volna az örökös ismétlés folytán emlékezetében: Delyanis és Trikupis, Trikupis és Delyanis. Régi dolog, hogy »az ég egy kincset ad minden hazának« s hogy Hellásnak kincse a jelen korban többé nem »egy elomló rom«, hanem két férfi: Delyanis és Trikupis. Most azonban a görög király (hogy ilyen is van, azt is Delyanis és Trikupis révén tudjuk) megtörte az eddig hiven őrzött tradíciót: kidobta a fauteuilleből Delyanist anélkül, hogy bedobta volna abba Trikupist. Érezzük, hogy ez az utolsó érdekes dolog, ami Hellásban történt, mert ez ma utolszor idézi föl egyszerre Delyanis és Trikupis nevét. Delyanis megy és nem jön Trikupis? — kérdezzük botránkozva. Európa követeli Trikupist, hiszen Delyanis megbukott. Delyanissal együtt essék Trikupis? Hát mit vétett Trikupis, hogy nem követi Delyanist? — De hiába, a görög király nem törődik Európával s Delyanis után mellözve Trikupist, egy harmadikat állít az ország élére. Ennek a harmadiknak most már csak azért sem tanuljuk meg a nevét. Az ó-görögöt is eltörölte Csáky gróf, az új görögből elég volt tehát e két szó: Delyanis és Trikupis. Az új görögből több szót tán a világon sem tud senki, legfeljebb Télfy Iván. Ha Görögország nem törődik Európával, Európa sem fog törődni Görögországgal. Be van fejezve története, nem hallunk róla többé soha semmit. Hadd merüljön vissza az ismeretlenségbe! Nincs Delyanis és nincs Trikupis — Hellas, ég veled örökre!

Színházi krónika.

— márczius 5.

Egy intendáns bajai.

Zichy gróf találó hasonlattal élt: az intendáns szituációja körülbelül olyan, mint a férjé. Minél több intendánst látunk, annál inkább meggyőződünk róla, hogy mint a férjet nem, az intendánst sem annyira az egyénisége, mint inkább maga az állapot praedestinálja a bévue-kre, és a megérthetetlen, végzetes elhatározásokra. Némelyik ember garçon-korában egészen normális: megnyerő, élesen látó, bizalmas, ahol biznia lehet, és szkeptikus, mikor oka van rá; megházasodik és mintha kicsérelték volna. Nem egy ember többé, hanem a férj. Gyanakszik, a míg semmi oka sincs rá, vak ott, ahol láthatna valamit, s mikor a féltékenykedéseivel meg egyéb bogaraival elérte azt, ami meg volt írva, csöndes égi békének adja át magát, a melyből semmi szín alatt nem engedí magát többé kizavartatni, s egyre-másra, a legnagyobb lelki nyugalommal követi el azokat a vigjátéki cselekedeteket, a melyeken az egész világ nevet. Hasonlóképen látni intendánsokat is, akik míg kívül voltak a színházon, telve voltak minden elképzelhető jó tulajdonsággal, s akik, mihelyt elfoglalják az állásukat, a megszólamlásig tökéletesen olyanokká válnak, mint az elődeik voltak. Ezek az ex-kitünő emberek is azon kezdik, azon folytatják és azon végzik, hogy bévue-t bévue-re halmoznak, s a vigjátéki cselekedetek egész sorát produkálják, a melyeknek magyarázatát hiába keressük egyéni tulajdonságaikban. Ne ítéljük el őket: mindezt a hivatal teszi. A kinek az isten intendánsi hivatalt ad, azt előbb, úgy látszik — ellenkezőleg azzal, amit a közmondás vall — megfosztja a legjobb tulajdonságaitól.

Csak ezzel a teoriával magyarázhatni meg azokat a képtelen balfogásokat, a melyeket a mi intendánsaink rövid hivataloskodásaik alatt oly szép számban követtek el, s bizony-bizony már ismét ehhez a teoriához leszünk kénytelenek folyamodni, hogy megérthessük, ami a jelen régime alatt történik.

Zichy Géza gróf csak sympathiákkal találkozott világ-életében és méltán, mert mint gentleman, művész

és író egyformán számot tarthatott a köztiszteletre. És sympathiákon kívül nem is fogadta egyéb, mikor az intendánsi széket elfoglalta, még csak hideg várakozás sem; a közbizalmat előlegezték neki, ismert kitűnő tulajdonságai számlájára. És senkinek sem jutott eszébe megkritizálni azért, hogy kissé késlekedett a programja beváltásával; egy év, két év, három év nem határoz, mikor a sikert bizonyosra lehet venni. Nem igen kritizálták még akkor sem, mikor Zichy Géza gróf azzal, hogy alantas közegeinek megengedte az első bévú-elkövetését, kifejezte a tradíciók iránti tiszteletét. Kritizálni könnyű, de bajos az intendáns helyzete: ez volt az általános felfogás. Egyáltalában elment az emberek kedve az intendánsok kritizálásától; megunta a világ ezt is, amint koronkint megunja az anyós-vicczeteket.

És íme, mi történik? A sajtó, melyet egy idő óta inkább mulasztással, mint akgtózással lehet vádolni, nem tetszik az operának, s hogy ez a nem eléggé devót sajtó megérdemelt leczkében részesüljön, az opera emberei egy különös jelenetet inszczeniroznak, s ehhez a különös jelenethez az intendáns oda kölcsönzi a tulajdon tekintélyét is. De hát micsoda tanácsadókra hallgat Zichy gróf? S mi jutott eszébe, mikor engedett a sugalmazóknak? Mi szüksége neki arra, hogy maga ellen ingerelje a leghüségesebb szövetségeseit? Nem, az a bankett-jelenet, a hol az intendáns bizonyára csak azért mondott kínos feltűnést keltő, leczkéztető szavakat a vendégeinek, mert az intendáns és a sajtó közötti barátság ellenkezik a tradícióval s nem látszik természetesnek: ez a bankett-jelenet békés időben békét czélzó és vihart keltő tósztaival amaz ismert vigjátéki szczenákra emlékeztetett, mikor a férj, csakhogy valami homályos férji ösztönnek engedelmesskedjék; a feleség ellenére maga erőszakolja ki azt a szituációt, a melyben meg fog történni, a mi meg volt írva.

Eddig mindenki úgy találta, hogy az opera egészben véve nagyon meg lehet elégedve a sajtóval; ha tehát ott még több barátságot várnak a sajtó részéről, nem lehet egyebet következtetni, mint hogy a sajtót ott csak akkor becsülik meg, hogy ha szervilis. De ha így van, akkor mindjárt fölmerül az a kérdés is: hogy mért kell az operának szervilis kritika? Talán csak nincsenek ott bajok, hogy ilyen szövetségésekre lett egyszerre szükség?

Reméljük, hogy nincsenek. De akkor bizonyára kár volt táplálékot adni a kételkedésnek, s Zichy gróf nagyot hibázott, mikor hallgatott ama tanácsosaira, a kik e sokat emlegetett bankett tervét kiesztették. Szerencsére, mint gentleman s mint író-kollega helyre hozta, amit mint intendáns vétett. Tanulság, ha vannak hivatalok, a melyeknek meg vannak a maguk fátumai, még jó, ha olyan emberek ülnek bele, a kik elég egyéniségek arra, hogy megkorrigálhassák magukban a hivatalnokot.

K.

M. kir. opera. Egy új Lolával ismerkedtünk meg e héten, a Parasztbecsületnek szerdai előadásán Gábor Kornélia kisasszonynak osztották ki ezt az apró, de jelentős szerepet, mely nem csekély színművészi képességet követel előadójától. A fiatal művész nagy ambíciót fejtett ki benne, elég sikerrel is, úgy hogy *Lolát* bátran lehet az ő kezeiben hagyni. A hétnek legnevezetesebb eseménye Herodiás föllevenítése lett volna, mely azonban Broulik »hirtelen« beállott rekedtsége miatt maradt el. Broulik úr rekedtsége alapos információk szerint annyira tartós, hogy nem igen lesz szerencsénk őt többé az opera színpadján üdvözölhetni. — Bianchi k. a betegsége alkalmat adott *Maléczkyné*-nek, hogy régi hivatását az operánál, a »beugrást« ismét teljesítse. Ez a rendkívül kitartó, mindenre használható művész az Éj királyné-ját a Varázsfuvolában minden készülé-

nélkül a lehető legtökéletesebben énekelte. Koloraturája ép oly friss, oly kristályos volt, mint mindig, kár, hogy hanganyagából jelentékenyen sokat veszített. — A pénteki *Fritz barátunk* előadásában is egy fiatal művész próbálkozott meg új szerepben. *Kaczér Margit* k. a vállalta el *Suzel* szerepét, igen kedves alakítást nyújtva. Szírovatka Fritz-e még sok kívánni valót hágy játék dolgában, de éneke frissen csengő, helyes fölfogásu.

Hangverseny. E hó 16-án a vidgató kistermében *Major J. Gyula* több jeles művész közreműködésével hangversenyt rendez, melyen újonnan megjelent *Suite romantique*-jét s még egy kiadatlan új művét fogja bemutatni. Jegyek Méry Béla zenemű-kereskedésében kaphatók. — Márczius 12-én pedig a nemzeti színház nyugdíj-alapja javára rendeznek táncmulatsággal egybekötött művészestélyt a VI—VII. kerületi körben, melyen P. Márkus Emilia, Szilágyi Arabella, Semsey Mariska, Kasztner testvérek stb. fognak közreműködni.

MŰVÉSZET.

A flagellansok.

— Marr Károly festménye a műcsarnokban. —

Ha a közönség keresztelné el ezt a képet, akkor »Két barát és a flagellansok« lenne a neve.

Mert a kép főalakja két életnagyságu, erőteljesen megfestett barát, s a flagellansok csoportja úgy a színezéssel mint az összehelyezéssel azt a hatást teszi, mintha keretül és háttérül szolgálna a két barát alakjához.

A festmény a flagellansokat, a középkori járványos bigotizmusnak ezeket a rajongóit mutatja, amint egy olasz város piazzáján átvonulnak, Elöl egy kiáltó fiatal dominikánus barát halad, utat csinálva a félmeztelen rajongók előtt.

Középet csuklyás barátok egy ó-románstílusú ereklyetartó szekrényfélét visznek. Ezután a derekig meztelen, azon alól fehérlepedőbe takart véreshátú alakok következnek. Oldalt jobbfelől egy püspök lóháton, teljes ornátusban, és egy beteg gyermek, akinek a fanatikusok a kezét csókolják. A kép baloldalát és háttérét a bábész közönség száz meg száz alakja tölti be. Lejebb egy zöldseggocsival futó bájos leány, akire a vénbik barát a szemével pikáns tekintetet vet. (Nem pedig mint a hebehurgyán magyarázó füzet írja: a mellette levő tíz éves gyermek leányra.)

A képen a világos színek dominálnak. A kép első hatása az, hogy egy tarka néptömeget szokatlan erős világosságban látunk magunk előtt. Az első pillanatban azt hisszük, hogy a csoportozat napfény alatt van, azonban csakhamar meglepetve látjuk, hogy az alakoknak alig van csak akkora árnyéka is, mint borult időben.

Látszik, hogy a festő az en plain air képet műteremben állította össze, vagyis a modelljeit a szabad ég helyett a műteremnek falai közt festette.

Innen van aztán, hogy nincs a képen határozott irányú világítás; egyik alakja olyan, mintha három nap is világítaná, a másik meg olyan, mintha egy sem. Különösen szembetűnik ez a gyöngeség az utcsináló barátok a nyakán, ahol a megvilágított rész reflexnek erős, egyenes világításnak indokolatlan.

De ezek csak apró hibák. Nagyobb gyöngesége az a képek, hogy a tulajdonképeni tárgy, a flagellansok főcsoportozata erőteljesen van megfestve. Azokban a testekben nincs csont és nincs vér; azokban az arczokban nincs elég szenvedély, nincs elég elevenség, igazság. Annál erősebben, művészi zsenialitással vannak kidolgozva az előtérben levő alakok. Ezeket meglátszik, hogy a művész modellek után festette. Ezek élnek, mozognak, hatnak.

Az idősebb barát mellett haladó, összetett kezű gyermekleány a legbájosabb alakja a festménynek. Ezt tette enyhítő poezis gyanánt a festő a különben borzalmas tárgy képébe. Ez sem igaz ugyan, mert elképzelhetetlen és indokolatlan egy ártatlan arcú gyermekleánynak a kóborlása az ilyen flagellanscsoporttal, de legalább szép. Az egész képen meglátszik, hogy zseniális, de fiatal festő munkája. A modern ecsetkezelés és színezés kellemesen hat ránk. Látjuk, hogy a művész épp annyira könnyűséggel festette, mint könnyelműséggel. Nem történelmi ének ódon részletező hexameterekben, nehézkes fönsséggel, csak modern, könnyen gördülő rimes elbeszélés. Cantu Caesar azt mondaná erre a képre, hogy flagellansok nem jártak meztelenen, hanem fekete öltönyökben, a melyeken közös jelvényül elől-hátul kereszt

vöröslött; valamint a süvegen is, és hogy az ostorozások éjjelinkint történtek.

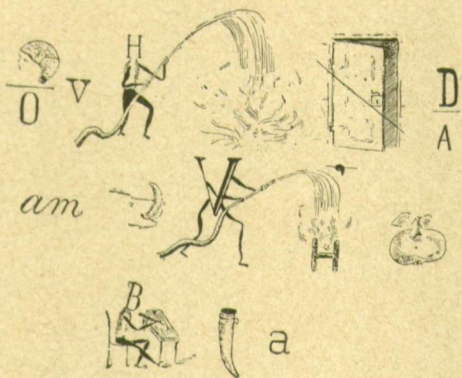
A régi historiafestők Székely Bertannal együtt szintén fejet csóválva szólanának:

»Ez hazugság: a flagelláns csöcselék között nem kószálhatott püspök; ezek meg ezek a ruhák a későbbi századok ipartermékei és divatja; az olasz épületek között északnémet fehérségű arcok és testek nem léteztek; a lépcsőzet tulmagas és nyaktörő s a flagellánsok alakjai közül hiányzik a vezéralak, akinek rajongása, szenvedélye, akarata maga után ragadta a vezeklésre a tömeget.

De a mi korunk közönsége nem ilyen szigorú. Mi Marr Károly vizsgálatára azt mondjuk: nem keresünk történelmi hűséget az utolsó bocskorújjig, csak a történelem megábrázolt részletének szellemét. Csak azt kívánjuk, hogy a flagellánsok megpillantásakor mi is azt érezzük, amit a képen levő ó-talian érezhet; mikor a városába tolongó, éneklő, ordító rajongókat szemléli.

Ez a festőnek sikerült. De a kép gyöngéire azért mutatunk, mert a művész még nagy alkotásokra van hivatva, s azokban ügyelnie kell, hogy ilyen fogyatkozások ne legyenek.

KÉPTALÁNY.

A 9. számban közölt képtalány megfejtése:

Pusztá, te vagy a szabadság képe.

Helyesen fejtették meg: Komjáti Regin, Kemény Hermin, Grasch Vilmosné, Fuchs Sarolta és Etelka, Fábrián Adolf, Glätter A. Béla, Riszdorfer Erzsike, Stein Stefi, Steiner Ida, Pick Berta, Ujhelly Janka, Taninecz Ida, Kohn Róza, Hajós Ella, Hodosi Irén, Keleti Erzsé, Vogel Jenny.

HETI POSTA.

Philadelphia. *F. Janka.* Meghatottan olvastuk messze operenciákról érkezett kedves levelét, melyből a sós vizek sajátos aromája és a honvágy bánatosa kesergése csapott felénk. »Elhoztam magammal, írja ön, kedvelt írómat, költőimet mind s drága kincs gyanánt őrizem, s ha a »Hosszu hervadás emészti azt a fát, melyet nagy korába tesznek más földbe át« sorokat olvasva, elkezdek zokogni: megvizsgálat Eötvös: »Ha visszatérek, boldogulva, hon!« S újra remélek és bizom: ah, ha egyszer visszatérek! Segitse Önt az ég, hogy vágya mihamarabb teljesüljön! — Kérdéseire ime feleletünk: 1. Reményi tavaly nyáron itthon volt és hosszabb művészi körutat tett az országban. — 2. *Semper* név alatt utolsó időkben legtöbbször Kóbor Tamás irt. Nestor mindig Ambrus Zoltán. — 3. Az Egyesült államokba lapunkból mindössze 5 példány jár. *Jávába* 1. Mexicóba 1. Keletre valamivel jobban vagyunk képviselve, Athénbe, Alexandriába, Konstantinápolyba mintegy tíz példány megy, amiből látjuk, hogy magyarok mindenütt vannak és bármily mérhetetlen távolokban kalandozzanak is, szívük mindenünnen visszasír az édes otthon után. Sok-sok szerencsét a »szegény Teréz«-nek tul a tengeren!

Nyék Reméljük a kis karaván jó egészségben érkezett haza s hogy Margitkát művészi hajlamai nemsokára ismét a fővárosba fogják vonzani. Ezer üdvözlét!

Gömöri fiótás. Jól fuja. Kár, hogy az eleje el van nagyolva. Ez a sor »de a lélek eleven« semmit se mond. S még több hasonló, a kezdőt eláruló gyöngeséget tudnánk Önnek szemére lobbantani, de viszont föltétlenül dicsérniünk kell compositióját, az egységes tónust s az egynemű apró-cseprő vonásban mutatkozó finom műérzékét, azt t. i. melyet eltanulni nem igen lehet, de a mely velünk születik.

Kaposvár. *T.* Azt gyanítja, hogy a heti posta voltaképpen csak »előfizetők postája«. Nos hát nem rosszul gyanítja. Ingyenes olvasóinkat

tiszteljük ugyan, de annyian vagynak, hogy minden egyessel szóba nem állhatunk. Önnek azonban mindig rendelkezésére állunk, valahányszor élvezhető dolgot küld. Megjegyezzük, hogy amennyire extasisba hozhat bennünket néhány igazán szép verssor, annyira hidegen hagynak a szentiványi énekek. Bucsuztató nélkül vándorol a papirkosárba mindaz, aminek okosabb lett volna meg nem születnie.

Rajtam van a teher. Levettük róla és a papirkosárba tettük.

Boglár. *F. A.* Hizelgő sorait átadtuk Kóbor Tamásnak. Abbéli kívánságát, hogy arczképét közöljük, szívesen teljesitenők ugyan, de olyan közeli atyafiságban áll e lap kiadójához s oly föltétlen rendelkezési jogokat ruháztunk rá a redakció kebelében, hogy körülbelül annyi volna, mintha *maga* adná ki saját arczképét, amit írott conventio nem tilt ugyan, de hát mégis kissé szokatlan. Egyébiránt Kóbor Tamás írói pályája legelején áll és — még várhat.

Kiváncsi. Magánlevélben szívesen eláruljuk, hogy ez vagy amaz álnév alatt ki lappang; e helyütt azonban kívánságának nem tehetünk eleget.

Békési előfizető. Bizonyonyal igen derék emberek.

Tapolca. Egy szellemes és kedves nő munkája, aki, ha figyelemmel kíséri lapunkat, magától is rájön, hogy az nem a mi keretünkbe való.

Piroska. Felfogás dolga. Nem minden sikamlós, ami annak látszik. Itt is a szándék alapítja meg a vétséget és erre a szerzőre bajos lenne a gonosz szándékot ráfogni.

Nem közölhetők: Szegény vagyok mint a templom egere. — Ha elborong.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Egész selyem, mintázott Foulardokat méterenként 85 krtól egész 4 forint 65 krig (mintegy 450 különböző árnyalatban) megrendelt egyes öltönyökre, vagy egész végeken is szállít házhoz szállítva, postabér- és vámmentesen HENNEBERG G. (cs. és kir. udv. szállító) selyemgyára Zürichben. Minták postafordultával küldetnek. Svájcba címzett levelekre 10 kros bélyeg ragasztandó.

COGNAC

GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN PROMONTOR, mely kizárólag csak a legmagasabb kitüntetések nyerte, saját-töltésű palackokban **mindenütt** kapható:

1061 46-4.

A gróf Keglevich István-féle promontori cognac-gyár igazgatósága Budapesten.

A PESTI HENGERMALOM TÁRSASÁG LVIII. közgyűlése

folyó évi márczius hó 12-én délelőtti 10 órakor a hengermalom épület üléstermében fog megtartatni.

A tanácskozás tárgyai:

1. Két részvényes választása a közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére.
2. Jelentés a lefolyt üzletéről, a mérleg előterjesztése.
3. A felügyelő bizottság jelentése.
4. Határozat a tiszta nyereség hovatartása iránt és felmentvény megadása.
5. A felügyelő bizottság három tagjának és egy póttagnak megválasztása és azok évi tiszteletdíjának megállapítása az alapszabályok 34. és 36. §§-ai szerint.

A mérleg, valamint a felügyelő bizottság jelentése folyó évi márczius hó 4-től fogva a társaság üzlethelyiségében a megtekintésnek nyitva áll.

Budapest, 1892. február hó 18-án.

A Pesti hengermalom társaság.

(Utánnomás nem díjaztatik.)